

Svensk hotellpost

Under senare delen av 1800-talet utvecklades hotellverksamheten i Sverige, som en följd av bättre kommunikationer och ökat resande. Hotellgästerna skickade och tog emot post, så hotellen blev också inblandade i posthanteringen. Detta exponat utforskar ett tidigare ganska okänt område – **svensk hotellpost**. Det visar hur svenska hotell på olika sätt hanterat post och lämnat avtryck som kan dokumenteras med postalt material:

● **Ankommande hotellpost.** Hotellen tog emot post som de delade ut till sina gäster. Ibland noterades gästens rumsnummer på försändelsen. Adresseringen kunde också underlätta hotellens posthantering.

● **Eftersändning eller retur.** Om gästen lämnat hotellet kunde hotellpersonalen eftersända posten eller returnera den till avsändaren. Då finns anteckningar om eftersändningsadress eller retur.

● **Avgående post med hotellstämplar.** Hotellen tog emot gästernas avgående post och lämnade den till postverket för befordran, vilket ibland dokumenterades med mer eller mindre avancerade hotellstämplar.

● **Avgående post med hotellvinjetter.** Hotellen försåg sina gäster med skrivpapper, kuvert och brevkort med tryckta vinjetter av olika slag. Vissa hotell tryckte rentav sina reklamvinjetter på postverkets helsaker.

● **Övrig hotellpost.** I exponatet visas också andra typer av hotellrelaterad post, bl.a. i form av ett postkontor inrymt i ett hotell, frankerad "internpost" från ett hotell och ett exempel på hotellvaktmästarpost.

[Bakgrund: Vintage ornamental flowers, designed by pikisuperstar/Freepik]

● **Ankommande hotellpost från tidig frimärkstid**
Brev från Haparanda 1856 till Brunkebergs hotell i Stockholm (4 skilling banco inrikes brevporto)

Exponatet omfattar post relaterad till svenska hotell, pensionat, kuranstalter och liknande, som erbjudit tillfälligt boende åt resenärer eller besökare och hanterat deras post.

Exponatet inleds runt mitten av 1800-talet, då den tidigaste svenska posten med hotelladresser dyker upp. Exponatets slutpunkt är första världskrigets utbrott, då hotellnäringen drabbades svårt av dyrtider, livsmedelsbrist och kraftigt begränsat internationellt resande.

Litteratur: Artiklar av utställaren i Nordisk Filateli nr 2-2024 och 3-2024 (introduktion till området svensk hotellpost) samt nr 5-2022 och 1-2023 (kartläggning av postala helsaker med hotellvinjetter). Även kortare artiklar, bl.a. i Posthistoriska Notiser nr 3-2021, 1-2023 och 3-2023.

Inledning

1 Plan som beskriver exponatets syfte och uppläggning

Förelöpare och tidig hotellpost

2 Resande och spiskvarter • 3 Gästgivargårdar • 4 Tidiga hotell

Olika typer av hotellpost

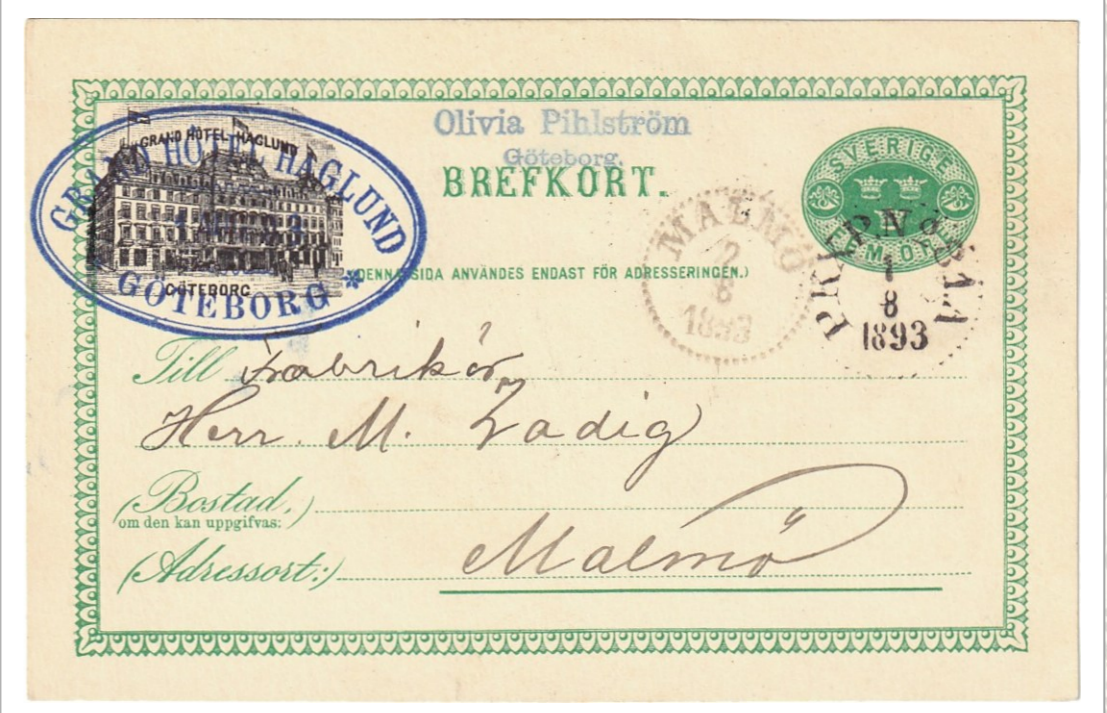
5–8 Ankommande hotellpost • 9–11 Eftersändning eller retur • 12–18 Avgående hotellpost • 19–20 Postal hotellreklam

Hotell av särskilt hotellposthistoriskt intresse

21–26 Fyra hotell i Stockholm • 27–30 Tre hotell i Göteborg • 31–34 Ett hotell i Malmö • 35–38 Hotell i övriga landet • 39–40 Badgäster, turister och resande

● ● Avgående post med hotellstämpel och hotellvinjett

Brevkort från Göteborg till Malmö 1893 med en av Grand Hotel Haglunds stämplor, känd 1889–1893, och hotellvinjett, känd 1889–1897 (5 öre inrikes brevkortsporto)

Resande och spiskvarter

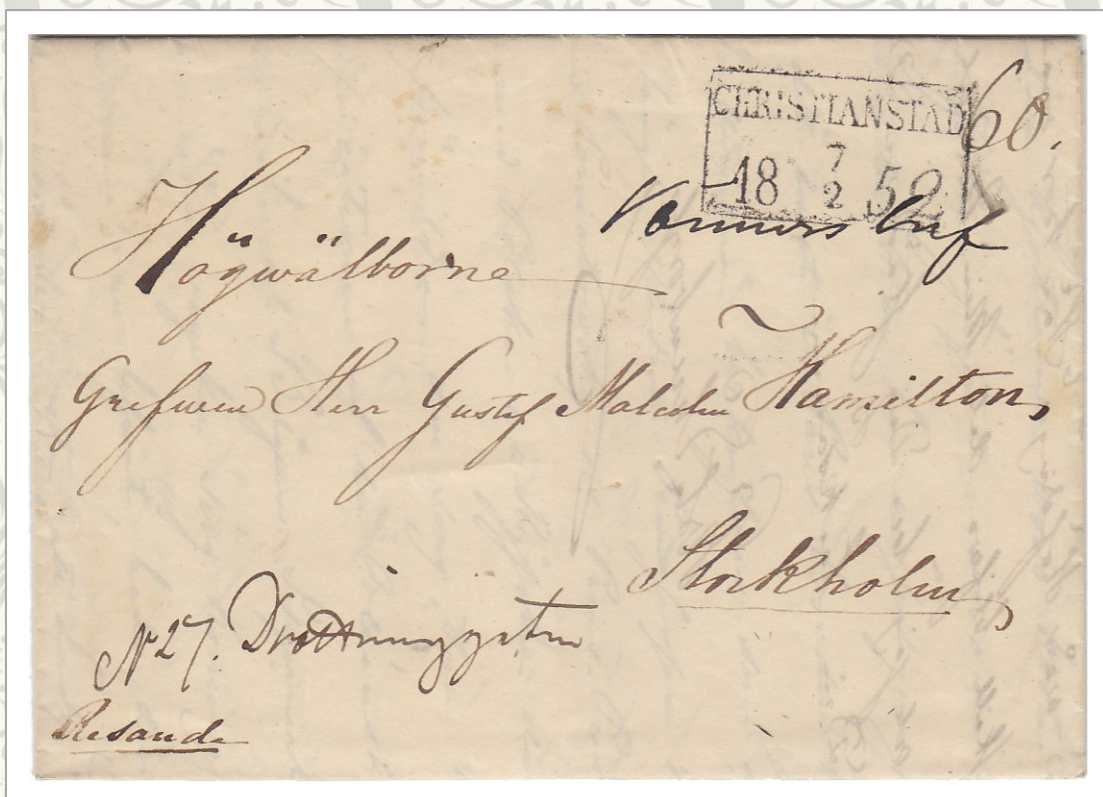

● Post till "Resande" utan adress i Stockholm

Brev från Nyköping till Stockholm 1854, märkt **Resande**. Resande utan adress fick hämta sin post på postkontoret. (5 skilling banco i porto)

● Post till "Resande" med kompletterad adress i Stockholm

Brev från Kristianstad till Stockholm 1852, märkt **Resande**. Postkontoret har sedan noterat adress **No 27 Drottninggatan**. (8 skilling banco i porto; när brevet delades ut tillkom också en "brevbärarskilling" som mottagaren fick betala)

Innan järnvägen utvecklats var det ont om anständiga hotell i Sverige. Många resenärer valde därför att bo hos bekanta eller **hyra rum privat**. I de större städerna fanns etablerade **spiskvarter** som erbjöd mat och husrum.

Post till resande utan känd adress i Stockholm skulle märkas **Resande** (till vänster). Före 1860 krävdes pass för inrikes resor, och resande skulle anmäla sig till de lokala myndigheterna. Listor med **Anmälde resande** publicerades också i dagstidningarna (till höger).

Post till resande och spiskvarter kan betraktas som **förelöpare till hotellpost**.

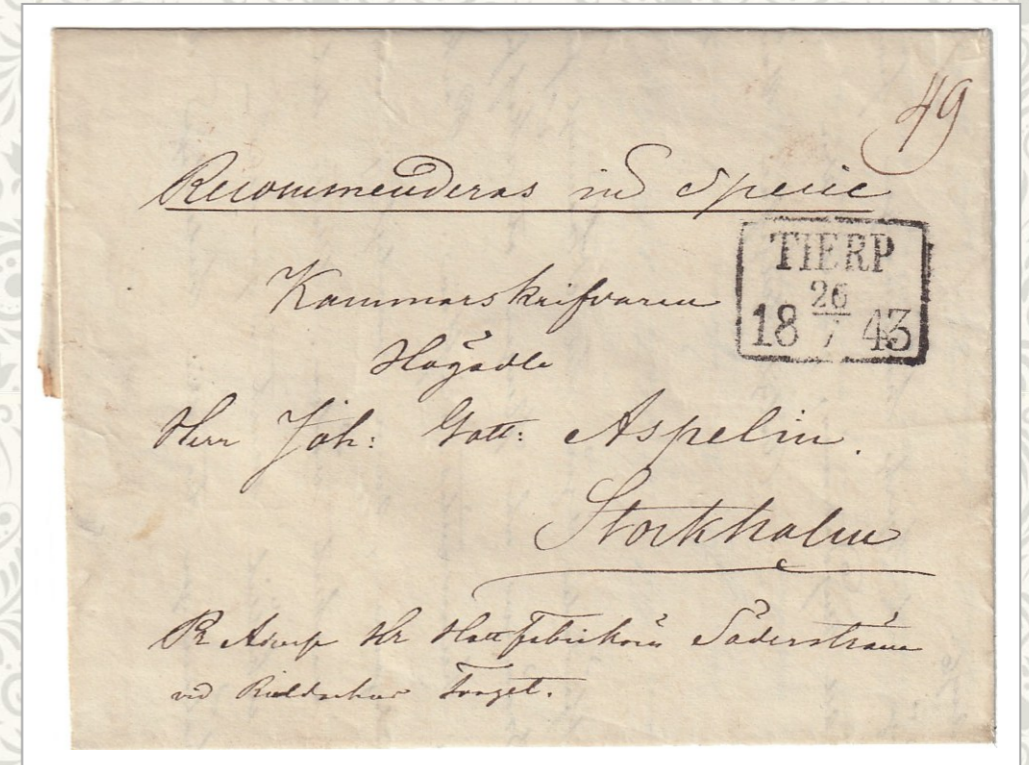
Annonser om "Anmälde resande" ur Aftonbladet

ANMÄLDE RESANDE den 7 Juli:
 Klädeshandlaren Bräck, Gele, **№ 10 Köpmantorget**; Löjtnant Cederbaum, Ca'mar, **№ 6 Stadsmedjegatan**; Boktryckaren Lönnegren, Wexjö, **№ 18 Riddarhustorget**; Brukspatron Kinnman, Fahlun, **№ 9 Stora Nygatan**; **Kammarskrifvaran Aspelin, Upsala, № 18 Riddarhustorget**.

Den 7 juli 1843: Kammarskrivare Aspelin, Uppsala (brevet ovan till höger), som bodde i ett känt spiskvarter, Riddarhustorget 18.

ANMÄLDE RESANDE den 7 Febr.:
 Kapiten Sandborg och Sergeant Kofstad, Norge, Albion Hotel; Bruksbokhållare Danielsson, Westervik, **№ 34 Norrlandsgatan**; Handlande Areskou, Hudiksvall, **№ 3 Stora Humblegårdsgatan**; Körsnär Ljungberg, Götheborg, **№ 5 Stora Gråmungegränd**; Magister Lagerberg, **Upsala, № 44 Götgatan**; Gördelmakare Wennerberg, Koping, **№ 1 St. Gramungegränd**; Grefve Hamilton, Westergöthland, Bergsfiskal Starck, Studerande Löfvenius, och Landskontoristen Grejner, Nyköping, Albion Hotel; Handelsbokhållare Monell, Piteå, Källaren Stjernan.

Den 7 februari 1843: Magister Lagerberg, Uppsala (brevet till höger), på Götgatan 44

● Post till resande som hyrde rum privat

Rekommenderat brev från Tierp till Stockholm 1843 till en adressat som hyrde rum privat, "Pr Adress Hr Hattfabrikör Söderström vid Riddarhus Torget" (brevporto 5 skilling banco, rekommendation "in specie" 12 skilling banco för avsändaren och 4 skilling banco för mottagaren)

● Post till resande som hyrde rum privat

Brev från Ekolsund till Stockholm 1843 till en adressat som hyrde rum privat, "Götgatan No 44, hos Bläckslagaren Nordlund" (4 skilling banco i porto)

Gästgivargårdar

● Post med gästgivargårdens lösväska

Brev från Enköping till "Örebro & Svännevads Gästgivaregård" 1848. Byns handlare fick sin post via gästgivargårdens lösväska. (5 skilling banco i porto)

● Post med gästgivarens lösväska

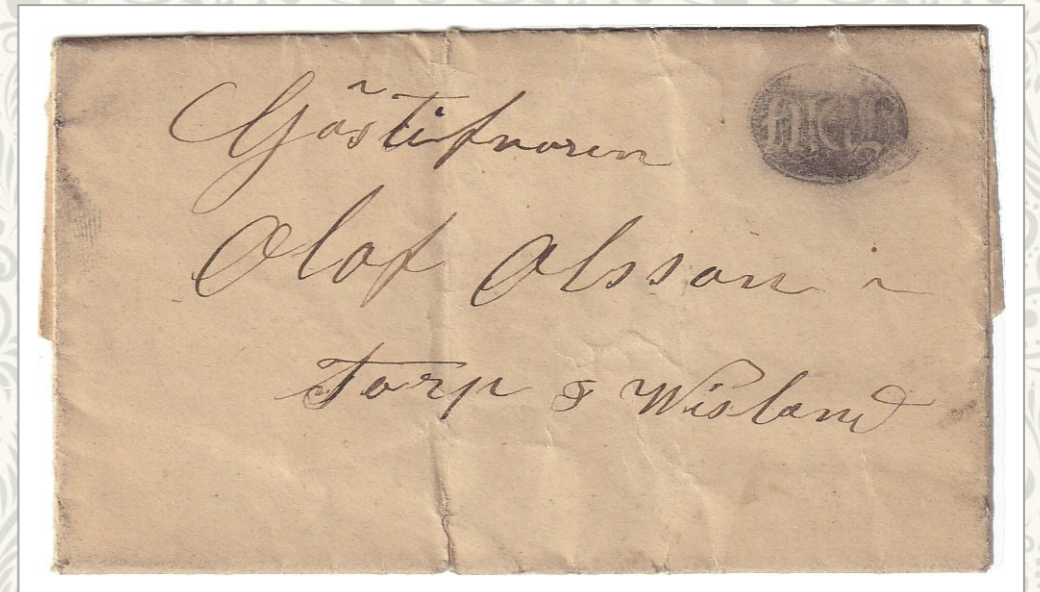
Brev från Gävle till en avdankad soldat bosatt i Jörlanda, "Medföljer Gästgivaren Petter Anderssons bref", 1856 (4 skilling banco inrikes brevporto)

Hotellnäringen i Sverige växte fram i de större städerna, men på landsbygden fanns sedan gammalt **gästgivargårdarna**. De var skyldiga att erbjuda övernattningsmöjligheter för resande, men gästerna stannade i regel inte så länge att de tog emot eller sände post.

Däremot fick de kringboende ibland sin post via **gästgiveriets lösväska** (till vänster).

Gästgivarna skulle också se till att de resande hade möjlighet att få **skjuts** och att byta hästar (uppe till höger).

En särskild posttjänst i anslutning till detta var så kallade **förbudssedlar** – förhandsbeställningar av skjuts som postiljoner hade i uppgift att förmedla till gästgivargårdarna mot en avgift som angavs i poststadgan. Nere till höger visas en efterföljare till denna tjänst.

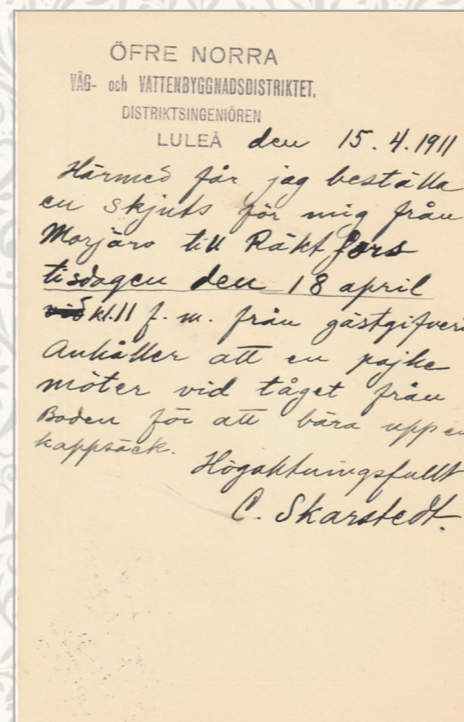

● Brev mellan två gästgivare om skjutsverksamhet

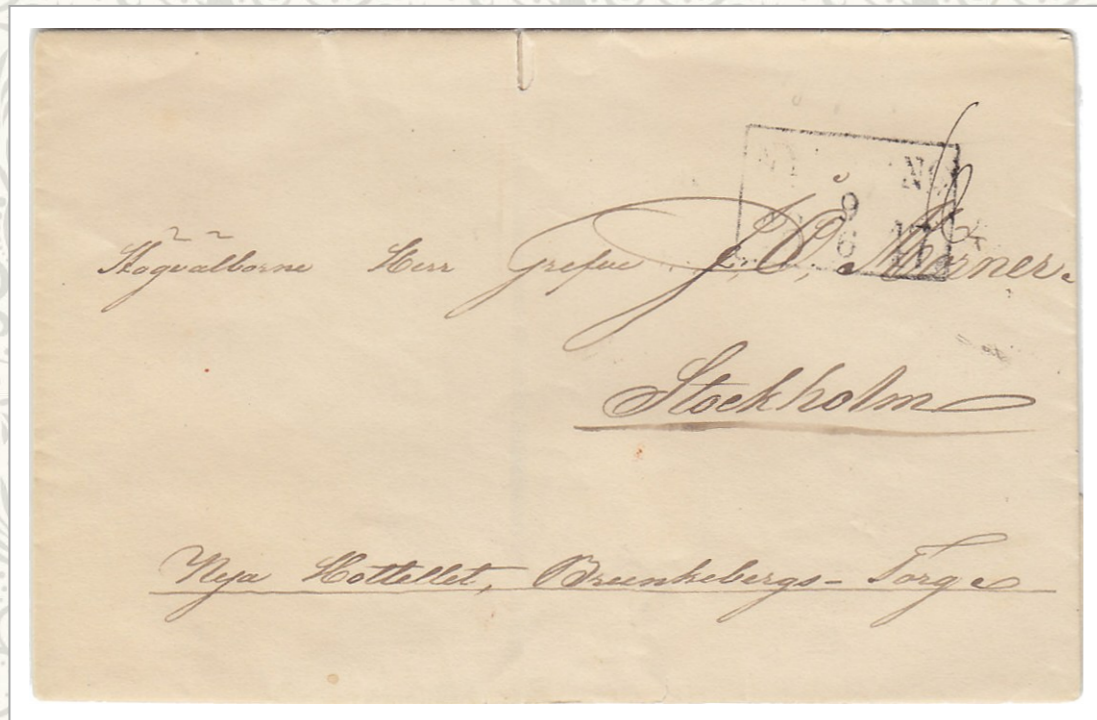
Förre gästgivaren i Kälsta (nära Stöde i Medelpad) meddelar 1874 gästgivaren Olof Olsson i Wissland att han inte längre kommer att bedriva skjutsstation. Privat sigillstämpel med den f.d. gästgivarens initialer. Adressen antyder att Wissland hade lösväska från postanstalten i Torp, men brevet kan också ha befordrats privat.

● Post till gästgivargård – en sentida "förbudssedel"

Tjänstbrevkort från en ingenjör vid Öfre Norra Väg- och vattendistriktet i Luleå som beställer skjuts och hämtning av bagage vid Gästgiveriet i Morjärv 1911 (5 öre inrikes brevportospo)

Tidiga hotell

● Ankommande hotellpost

Brev från Nyköping till "Nya Hottellet, Brunkebergs Torg" i Stockholm 1847
(5 skilling banco i porto)

Brunkebergs Hotell öppnade 1841 och var de första åren inriktat på rum för resande. Brevet ovan är av allt att döma sänt till en tillfällig gäst.

Men ganska snart blev det mer av ett lägenhetshotell där man hyrde rum under längre perioder. Brevet nedan är sänt till en elev vid den "Posseska pensionen", en finare flickskola där eleverna var inackorderade på hotellet.

● Ankommande hotellpost

Brev från Haparanda till Brunkebergs hotell 1855
(11 skilling banco i porto)

I **Stockholm** tog hotellverksamheten fart först när järnvägarna byggdes ut. Västra och södra stambanorna nådde Stockholm på 1860-talet. Men det är ändå i Stockholm som man hittar de tidigaste breven med hotelladresser. Det beror troligen på att brevbäringen, och därmed behovet av att skriva adresser på breven, utvecklades tidigare i Stockholm än på andra orter.

Till vänster visas två mycket tidiga brev till **Brunkebergs hotell**. Brevet från 1847 är det tidigaste med en svensk hotelladress som utställaren känner till.

Till höger visas ett brev till klassiska **Hotell Rydberg**, sänt mindre än ett år efter hotellets öppnande.

Nedan till höger ett tidigt brev till ett hotell utanför Stockholm, **Hotell d'Öresund** i Helsingborg.

Brunkebergs hotell vid Brunkebergstorg fungerade till en början som rumshotell, men efter några år började välbeställda personer hyra våningar för längre tid. Tidningsmannen Lars Johan Hierta, förläggaren Albert Bonnier och konstnären Jenny Nyström hör till de som hyrde in sig på hotellet.

● Ankommande hotellpost

Lokalbrev till Hotell Rydberg i Stockholm 1858.
(6 öre lokalt brevporto, inklusive brevbärandeavgift)

Hotell Rydberg vid Gustav Adolfs torg var Stockholms första större hotell med resanderum av internationell klass. Hotellet tog emot sina första gäster i december 1857 och var i full drift 1858 och framåt.

Brevet är sänt till **Theodor Blanch**, sedermera känd restaurangman och kulturentreprenör i Stockholm (Operakällaren, Blanchs Café, Blanchs Konstsalong).

● Ankommande hotellpost

Brev från Göteborg till Hotell d'Öresund i Helsingborg 1870
(12 öre inrikes brevporto)

Ankommande hotellpost

● Ankommande hotellpost med rumsnummer

Brev från Storbritannien till Karlskrona, eftersänt till Grand Hotell i Stockholm i april 1875, mindre än ett år efter att hotellet öppnade. Hotellpersonalen har noterat gästens rumsnummer, **158**. (5d brevporto Storbritannien–Sverige, före UPU)

● Ankommande hotellpost med rumsnummer

Brevkort från Östertibble 1910 till Grand Hotell Saltsjöbaden, med rumsnummer **66** i blåkrita (5 öre inrikes brevkortporto)

Ankommande hotellpost togs om hand av hotellpersonalen och delades ut till gästerna. Utomlands noterades ofta gästens **rumsnummer** på försändelsen. Sådan dokumentation av hotellets posthantering förekommer ibland också på svensk hotellpost, även om merparten av den hotelladresserade posten saknar rumsnummer. Här visas två mycket tidiga försändelser med rumsnummer, från 1875 och 1877.

Noteringarna om rumsnummer kan tyda på att posten delades ut till gästernas rum, alternativt förvarades i receptionen i väntan på att gästerna skulle komma in. Men alla hotell hade inte sådana rutiner. I en skrivelse från år 1909 klagar postens reklamationskontor på att vissa hotell lät gästernas ankommande post ligga framme ”någonstades inom hotellet tillgängliga för hvemsomhelst”.

Det kan vara lätt att förväxla noteringar om rumsnummer med **postala anteckningar**, särskilt när hotellpersonalen använde blåkrita. När man ser en svårförklarlig siffra på en försändelse kan det vara värt att titta på adressen och se om det är en hotelladress.

Grand Hotell Saltsjöbaden på vykort från tidigt 1900-tal (ur urställarens samling)

● Ankommande hotellpost med rumsnummer

Brevkort från Uppsala 1877 till Askersund, eftersänt till Hotell Rydberg i Stockholm, där hotellpersonalen har noterat gästens rumsnummer, **25**, i blyerts (6 öre inrikes brevkortporto)

● Ankommande hotellpost med rumsnummer

Kortbrev från Täby 1900 till Hotell Knaust i Sundsvall, med rumsnummer **15** i blåkrita (10 öre inrikes brevkortporto)

Ankommande hotellpost

● **Ankommande hotellpost med mottagarens hemort i adressen**
Brevkort från Kristianstad 1883 till Herr Oscar Dahl **fr. Hamburg**, Stadshotellet i Karlstad (6 öre inrikes brevkortporto)

● **Ankommande hotellpost med mottagarens hemort i adressen**
Brevkort med järnvägspost Stockholm–Katrineholm (PKXP No 29A) 1905 till Herr Doctor Föcking **aus Höchst a/M**, Hotell Kramer i Malmö. Hotellet har också noterat gästens rumsnummer **68**. (5 öre inrikes brevkortporto)

Adressen på ankommande hotellpost kan innehålla information avsedd att underlätta hotellens posthantering.

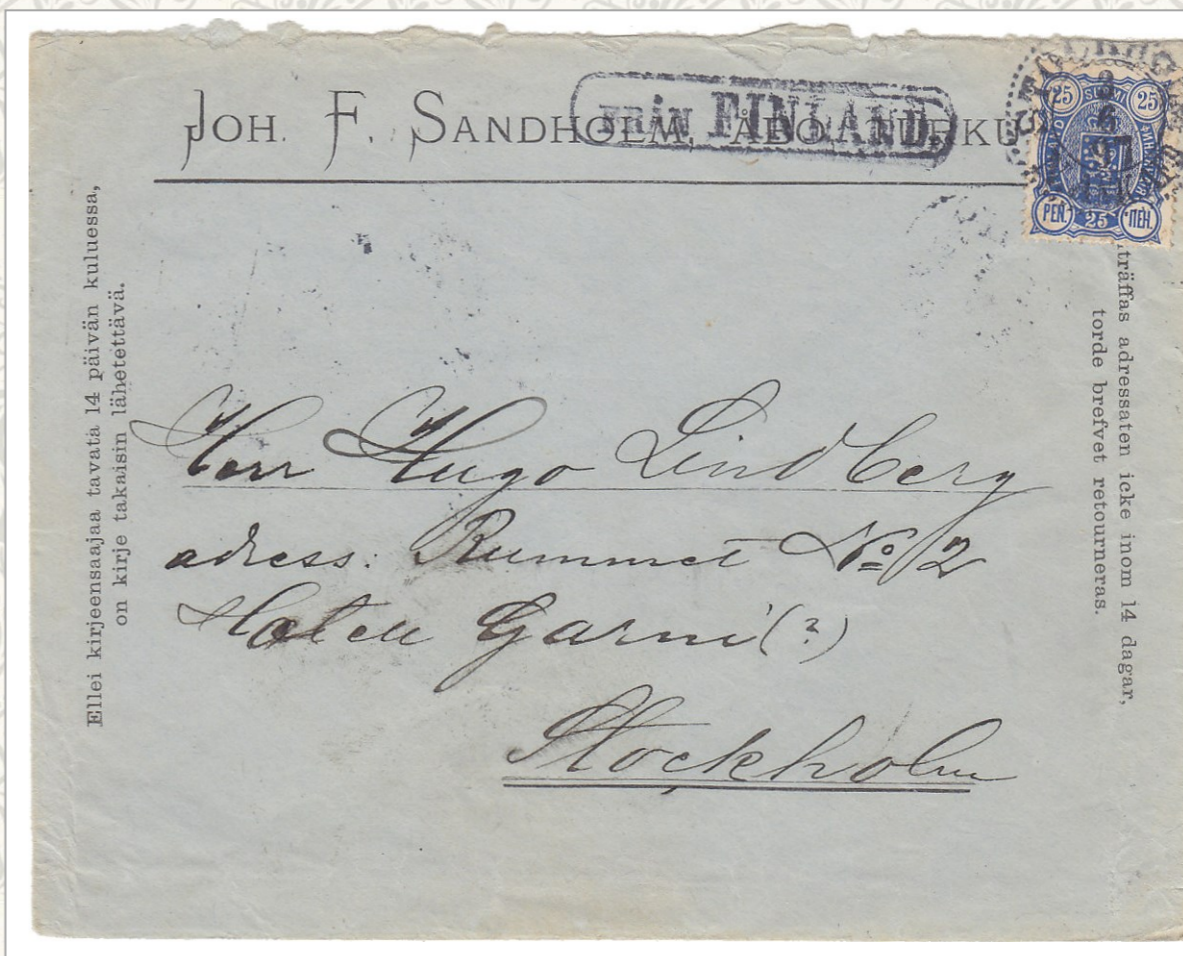
Förutom mottagarens namn och titel kan hotelladresser också innehålla **mottagarens hemort** (till vänster). Denna uppgift skrevs normalt in i hotelliggaren och kunde därför hjälpa personalen på hotellet att identifiera adressaten.

I sällsynta fall kan man också hitta brev där avsändaren skrivit till **rumsnumret** i adressen (till höger). Troligen hyrde hotellgästerna i dessa fall rum på hotellet under längre tid, och hade meddelat sina bekanta rumsnummer. Även detta underlättade förstås hotellpersonalens posthantering.

● **Ankommande hotellpost med rumsnummer i adressen**
Brev från Finland 1897 till Hotell Garni i Stockholm, där avsändaren lagt till **Rummet No 2** i adressen. (25 penni utrikes brevporto – skeppspost från Åbo som stämpelplats först vid ankomst till Stockholm)

● **Ankommande hotellpost med rumsnummer i adressen**
Brev från Östersund till Stockholm 1881, med dubbel adress – dels till bostaden, dels till adressatens "atelier" på Brunkebergs hotell, **rum 35-36** (24 öre inrikes porto för brev i andra viktklassen)

Ankommande hotellpost

Post till hotell var i regel brev, brevkort och trycksaker. Här visas några **mindre vanliga typer** av ankommande hotellpost i form av ett expressbrev, en postanvisning och ett portofritt kuvert med riksdagshandlingar.

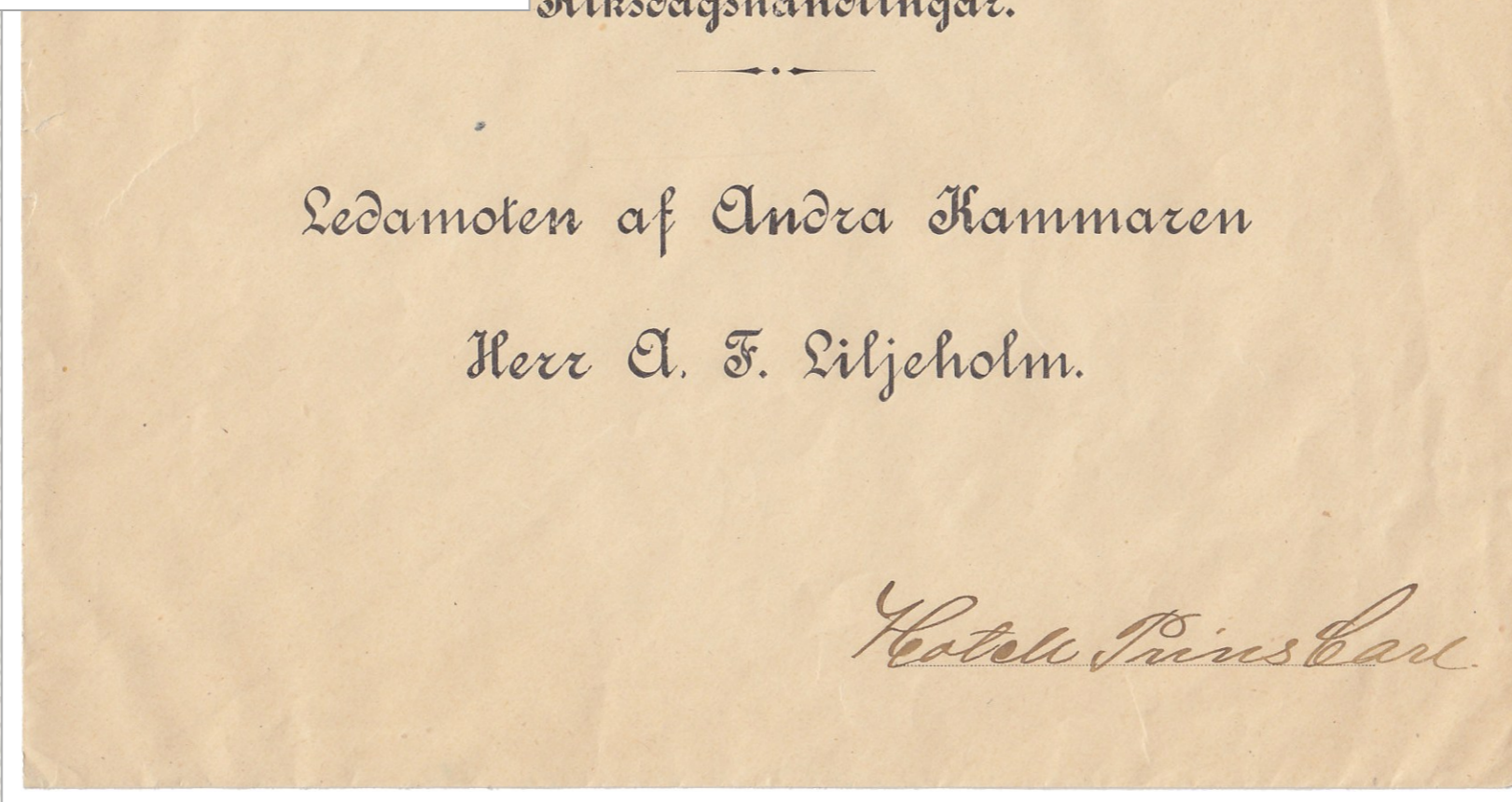

Riksdagshandlingar.

● **Ankommande hotellpost**

– **expressutdelning**

Inrikes expressbrev från Ljungsbro till Centralhotellet i Linköping 1897, med ovanlig privat expresstämpel (10 öre inrikes brevporto, 20 öre expresstillägg)

● **Ankommande hotellpost – postanvisning**

Postanvisning från Göteborg 1888 till Hotel Borås (25 öre porto för inrikes postanvisning på högst 50 kr)

● **Ankommande hotellpost**

– **riksdagshandlingar**

Brev med riksdagshandlingar sänt i Stockholm 1898 till Hotell Prins Carl. Kanske är **65** uppe till höger ett rum-nummer (riksdagens föredragningslistor sändes avgiftsfritt till riksdagens ledamöter inom Stockholms lokalportoområde enligt en särskild regel i poststadgan.)

INTE

Ankommande hotellpost

Det var inte alltid som hotelladresserad post kom fram som den skulle. Postverkets reklamationskontor var oroliga för att hotellen inte förvarade den ankommande posten på ett säkert sätt, utan lade ut den så att vilken gäst som helst kunde plocka åt sig något brev som såg intressant ut. Men det förekom också att Postverket slarvade bort post. Här är ett exempel, där en reklamationsutredning visar att ett paket kommit bort under postbehandlingen.

Anordningens		Sida i anordningsboken	Den förkomna eller skadade försändelsens				Inlämnings-	adressort.	År	Anledning till ersättnings utbetalande.
datum.	n:r.	belopp. Kr. öre.	beskaffenhet.	dag.	n:r.	postanst.				
20/4	934	2 - 73	post.	23/10 08	72	Svea	Hinnared	1909	Postpaket under postbehandling	
21/4	1086	2 (10) 74		23/10 08	143	Svea	Stockholm	1909	" " "	
21/4	1087	2 (10) "		21/10 08	5	Svea		1909	" " "	
21/4	1088	18 - 75		25/09	161	Stockholm	Mathemplan	1909	Skatt " "	

Paketet förkommet – avsändaren fick ersättning

Reklamationen har skickats runt bland de postanstalter och den postpersonal som borde ha hanterat paketet, men posten har inte lyckats reda ut vart det har tagit vägen. I en förteckning i Postverkets arkiv över utbetalda ersättningar för förkomna eller skadade värdepöstsändelser (ovan) finns en notering att paketet **förkommit under postbehandlingen**, och att avsändaren fått 2,10 kr i ersättning. Troligen bestod ersättningen av 2 kr för teskedarna och 10 öre för reklamationsavgiften.

Stockholm I Pak. d. 15/2 1909. D. Nr. 357A. Inkom till Postdirektören i Stockholm d. 18/2 09. D. Nr. 957. B. Inkom till pk. Ånge d. 10/2 1909. D. Nr. 103313

Reklamation rörande nedan angifna postförsändelse.

Postinspektiörens 11 MRS 1909 MELLERSTA DISTRIKTET

Beskaffenhet: *postpaket*
(brev, kortbrev, brefkort, korsbandsförsändelse, postanvisning eller paket.)

Värdaförsändelsens egenskap: rekommenderad. assurerad. belagd med postförskott.

Adress: *Ånge*
(fullständigt återgifven)

Matilde Karlsson
Hotell Hospits
Wasagatan 10, Stockholm

Innehåll: *1 Dussin teskedar*

Upplysningar i fråga om frankeringen:

Försändelsen aflämnades till postbehandling: af *postbetjänt Jönsson Pak.*

Vikt: *1 kg*

Inlämningsnummer: *453*

den *23 Dec 08* kl. *6-yam*
å postanstalten i
i breflådan vid *Svea*
i korsbandslådan vid

● Reklamation av ankommande hotellpost

Ett paket med ett dussin teskedar från Ånge till en gäst (eller anställd?) på Hotell Hospits i Stockholm från år 1908 har inte kommit fram, så avsändaren har lämnat in en reklamation i början av år 1909 (porto för det reklamerade paketet var 30 öre för paket upp till 1 kg, reklamationsavgift 10 öre)

Eftersändning eller retur

- **Eftersänd hotellpost.** Brevkort från Smedjebacken till Hotell Finspong 1897, som hotellpersonalen eftersänt till Motala (5 öre inrikes brevkortspporto)

Om gästen inte bodde kvar på hotellet fick personalen lämna tillbaka posten till postkontoret för **eftersändning eller retur till avsändaren**. I bästa fall hade gästen meddelat vart posten skulle eftersändas, så att hotellpersonalen kunde anteckna det på försändelsen. Här visas även ett sällsynt exempel där ett hotell använt en särskild etikett för eftersändning.

- **Eftersänd hotellpost**

Korsbandsbanderoll från Danmark till Örebro Hotell 1898, som hotellpersonalen eftersänt till Stockholm (15 öre porto för utrikes korsband i tredje viktklass)

Eftersändning av korsband krävde nytt porto såvida inte mottagaren själv begärt eftersändning på postkontoret. Men det verkar posten i Örebro ha missat.

- **Ankommande hotellpost med rumsnummer**

Korsbandet eftersändes till Centralhotellet alternativt Hotell W6 i Stockholm. Vid ankomst har hotellpersonalen noterat rumsnummer **45** i blyerts.

- **Eftersänd hotellpost med returetikett**

Brev från Göteborg till Hotell Svensson i Nässjö 1904, eftersänt med en troligen privattryckt returetikett till Tranås. Ordet **Retur** kunde vid denna tid betyda både "åter till avsändaren" och, som i detta fall, "eftersändes till..." (10 öre inrikes brevporto)

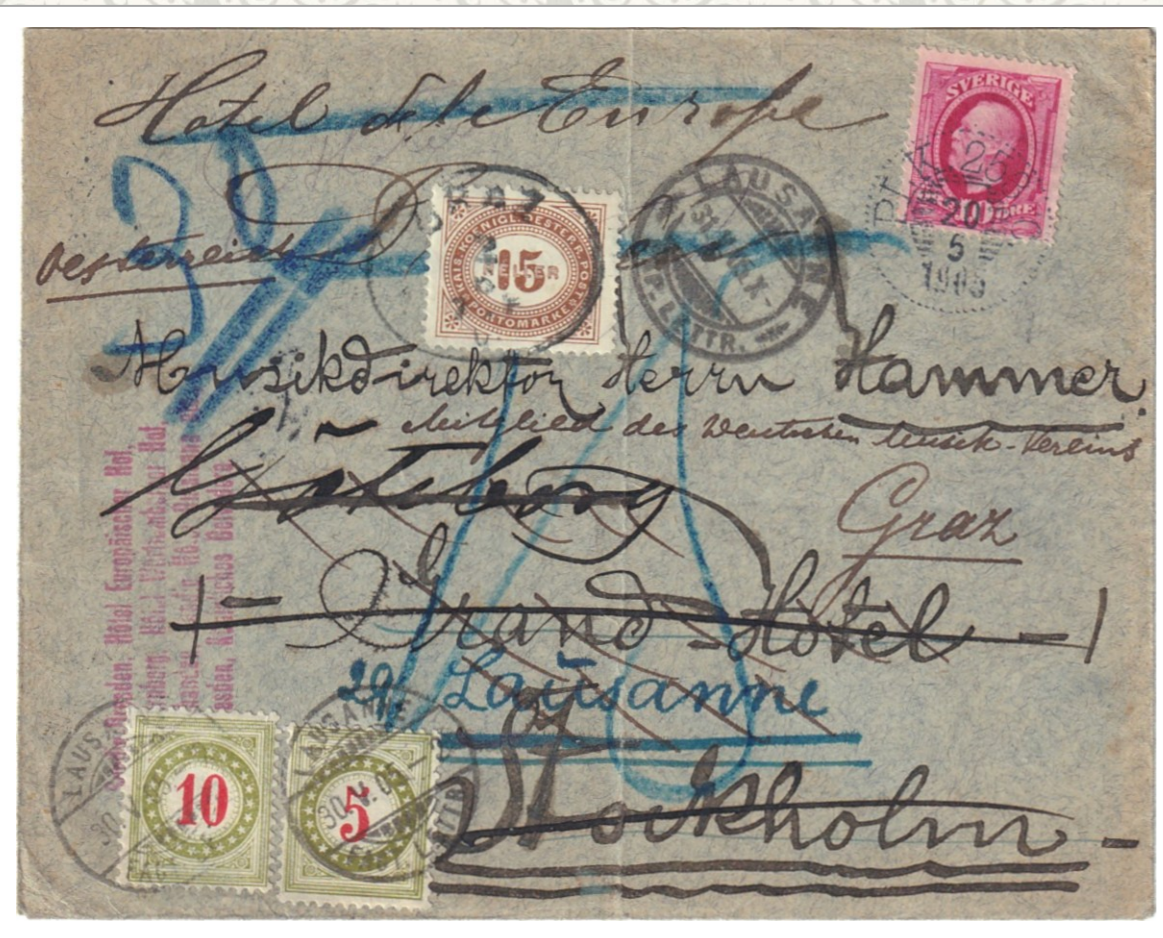
- **Eftersänd hotellpost**

Brevkort från Portugal till Stockholm 1884. I Stockholm har Poste Restante ändrats till Hotell d'Angleterre. Därifrån eftersänt till St. Mellösa. (20 réis utrikes brevkortspporto)

Uppenbarligen hade adressaten meddelat postkontoret i Stockholm att hon bodde på Hotell d'Angleterre.

Eftersändning eller retur

● Hotellpost eftersänd flera gånger, med lösen

Brev från PLK 259C (Uppsala–Stockholm) till Grand Hotell i Stockholm 1905, eftersänt till Göteborg, Schweiz och Österrike. (10 öre inrikes brevporto)

Utrikes brevporto var 20 öre, så vid eftersändning till Schweiz blev brevet underfrankerat. Eftersom brevet hade korrekt porto för den ursprungliga destinationen var lösenbeloppet enkelt felande porto – 15 centimes i Schweiz (ej betalt) och 15 heller i Österrike (av allt att döma betalt).

● Hotellpost eftersänd två gånger

Brevkort från Tyskland till Hotell Knaust i Sundsvall 1895, eftersänt till Stadshotellet i Luleå och sedan till Rosenqvists Hotell i Sollefteå (10 pfennig utrikes brevkortsporto)

Kortet är sänt till en musiker som spelade på hotellen (se annonser)

Vissa eftersändningar är lite mer spektakulära än andra. När resenärer stannade kort tid på varje ort kunde posten bli **eftersänd mer än en gång** (till vänster och nedan) innan den till sist nådde adressaten.

Eftersändning kunde också påverka portot. Till vänster visas ett brev som blev underfrankerat i samband med eftersändning, och där mottagaren därför fick betala **lösen**. Brevet har dessutom fått lösenmärken från två olika länder.

Till höger ett ovanligt brev som fått **tilläggsfrankering för expressutdelning** (troligen av hotellets personal) när det eftersändes.

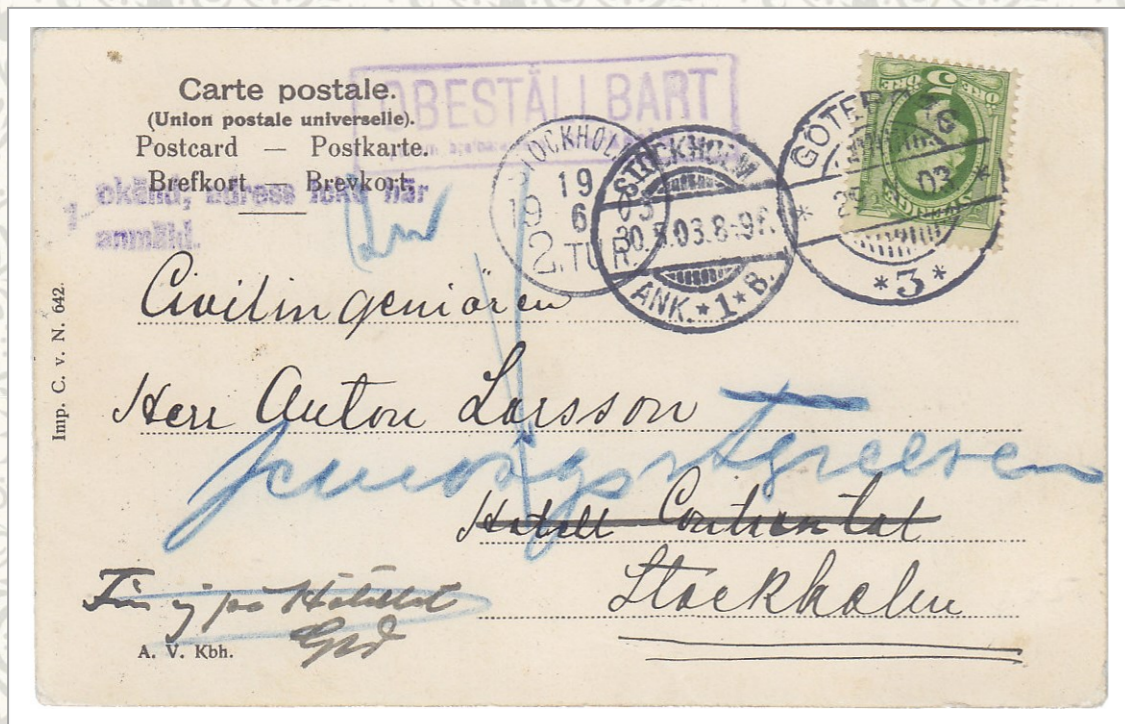

● Hotellpost eftersänd med expressutdelning

Brev från Stockholm till Stadshotellet i Visby 1906, eftersänt till Stockholm med tilläggsfrankering för expressutdelning. Troligen är det hotellpersonalen som har frankerat upp brevet, även om frimärkena inte stämpats förrän vid ankomst till Stockholm. (10 öre inrikes brevporto, 20 öre i expressestillägg)

Eftersändning eller retur

● Post till okänd hotellgäst, åter till Postverket

Vykort från Göteborg till Hotell Continental i Stockholm 1903. Notering **Fin(nes) ej på Hotellet** och återlämnat till postkontoret. (5 öre inrikes brevkortsporto)

Vissa hotell lät post till avresta hotellgäster ligga kvar i väntan på att gästerna eventuellt skulle dyka upp igen. Ett **cirkulär från Generalpoststyrelsen** uppmanar hotellet att lämna tillbaka sådana försändelser till postkontoret. Brevbärarna uppmanas samtidigt att "emellanåt under sina brefbäringsturer efterfråga å hotellet, huruvida obeställbara försändelser där kvarligga" (Cirkulärbihang A, nr 72, 1909).

● Begäran om eftersändning

Brevkort från Lund till Hotell du Sud i Ystad 1907. En tidigare hotellgäst ber hotellet eftersända hans post:

Haf godheten returnera till mig ankommen post, adress: Lund, 21. Bredgatan

Hotellet har strukit över hotelladressen och lämnat kortet till **Postkontoret**. Tydligt lämnade hotellet obeställbar post dit, helt enligt postverkets önskemål.

(5 öre inrikes brevkortsporto)

● Post till okänd hotellgäst, retur

Rekbrev med mottagningsbevis från Stockholm till Stadshotellet i Kalmar 1909. Aviserat till hotellet två gånger. Efter andra aviseringen notering **Okänd å Stadshotellet** på baksidan, och **Retur afsändaren** i rött på framsidan.

(35 öre porto varav 20 öre för brev i andra viktclassen och 15 öre rektillägg. Avgiften för mottagningsbeviset redovisades med ett 10-öres frimärke på blanketten.)

● Begäran om retur till avsändaren om brevet inte efterfrågas

Brev från PKXP No 6 (Nässjö-Falköping-Göteborg) till Hotell Kung Carl i Göteborg 1902, med notering från avsändaren:

Om icke efterf. på Hotell Kung Carl inom 3 dagar, returnera till O. E. Olander Alingsås

Men det finns ingen notering om retur, så tydligen fanns mottagaren kvar på hotellet när brevet kom fram till Göteborg.

(10 öre inrikes brevporto)

Avgående hotellpost

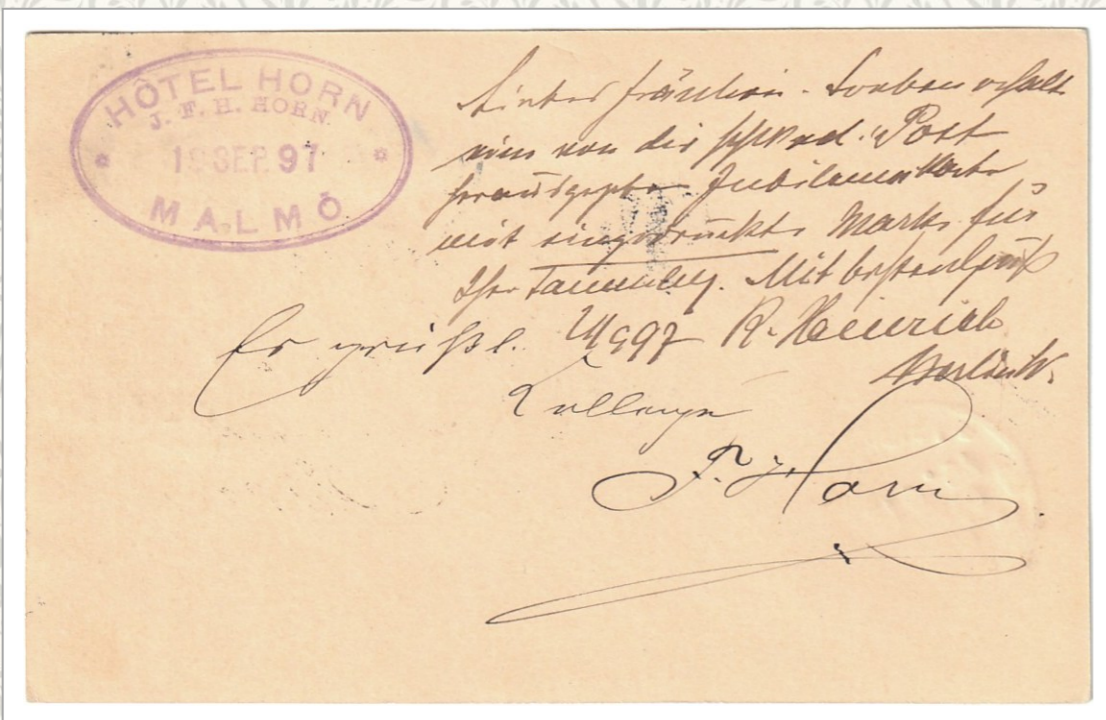

● Avgående post med daterad hotellstämpel

Brevkort från Helsingborg via Helsingör till Storbritannien 1902 med daterad hotellstämpel från Hotell d'Angleterre (10 öre utrikes brevkortsporto)

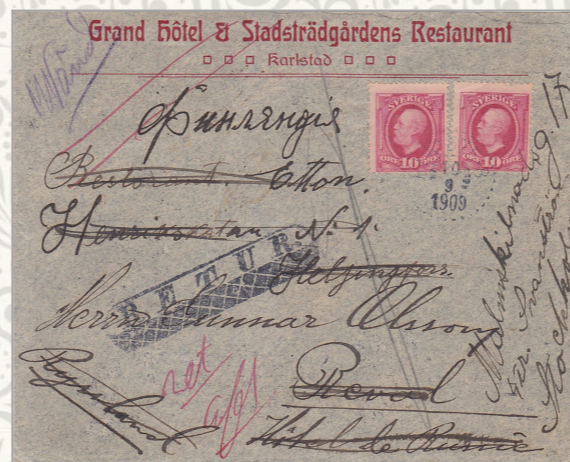
● Avgående post med daterad hotellstämpel

Brevkort från Malmö till Tyskland 1897 med daterad stämpel från Hotell Horn, signerat av hotellinnehavaren (10 öre utrikes brevkortsporto)

● ● Avgående post med daterad hotellstämpel och hotellvinjett

Brev från Karlstad till Ryssland 1909 med daterad stämpel och vinjett från Grand Hotell, sedan eftersänt till Helsingfors och Stockholm, och till sist retur till Karlstad (20 öre utrikes brevporto)

Hotellpersonalen kunde ta emot och posta gästernas avgående brev och kort. Ibland dokumenterades detta med **hotellstämplar**.

Ett fåtal större hotell använde **daterade hotellstämplar**. Hotell Haglund i Göteborg använde fyra olika stämpeltyper före första världskriget (blad 27). Därutöver är daterade hotellstämplar kända från enstaka hotell i Malmö, Helsingborg, Karlstad, Göteborg och Stockholm.

Det förekommer också odaterade stämpel som bara anger hotellets namn, men inte heller sådana stämpel är särskilt vanliga.

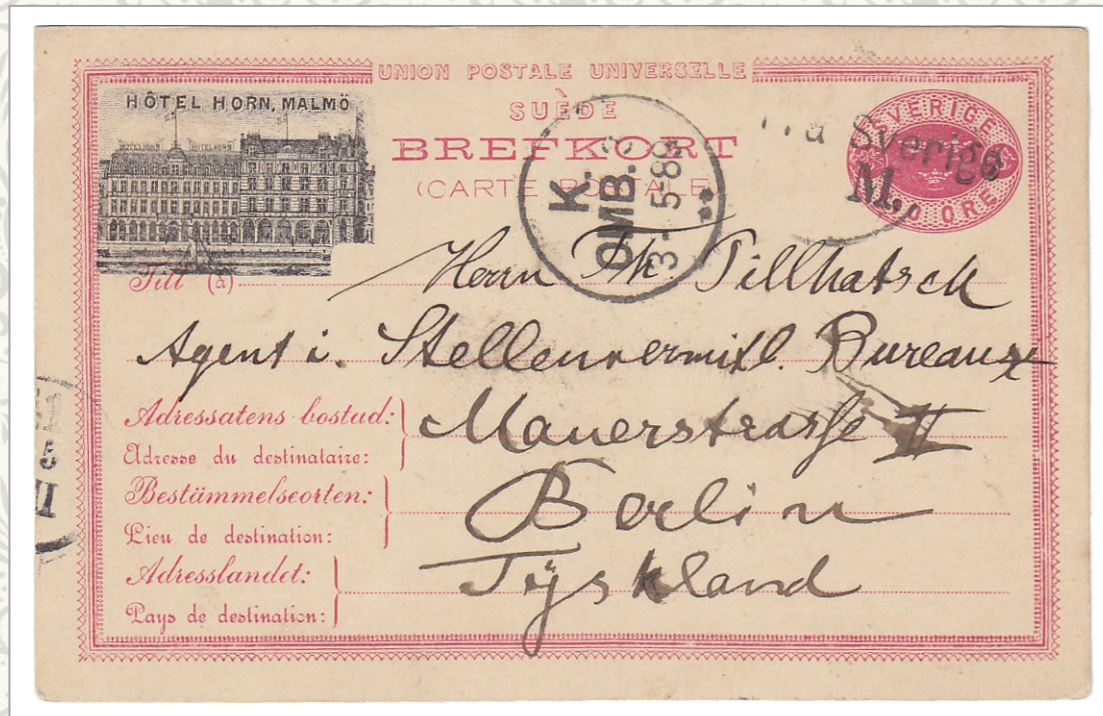

● Avgående post med daterad hotellstämpel

Brevkort från Malmö till Tyskland 1904 med daterad stämpel från Temperance Hotell (10 öre utrikes brevkortsporto)

Avgående hotellpost

● Helsakskort med hotellvinjett

Brevkort med vinjett från Hotell Horn (senare Hotell Savoy) i Malmö till Tyskland 1889. Vinjetter från hotellet är kända 1888–89. (10 öre utrikes brevkortsporto)

● Kortbrev med hotellvinjett

Kortbrev med vinjett från Hotell Kramer i Malmö till Stockholm 1890. Hotellvinjetter på kortbrev är kända från 1890 och framåt från bland annat Hotell Kramer i Malmö. (10 öre inrikes brevporto)

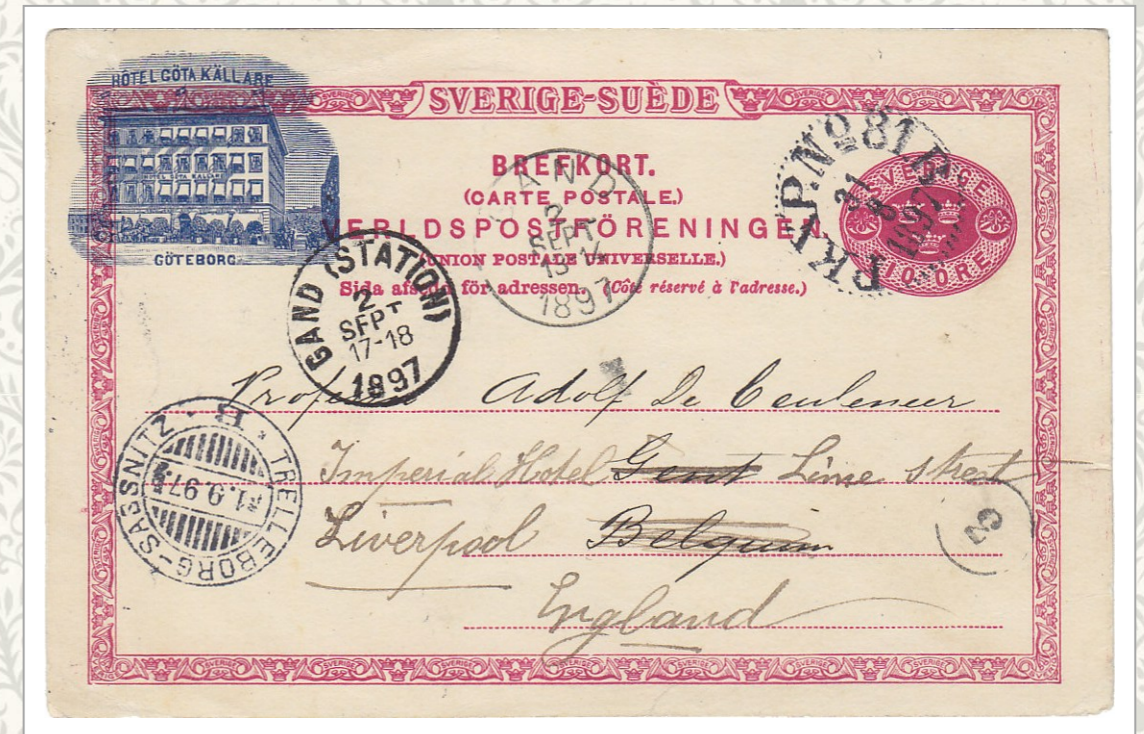
Några hotell i Syd- och Västsverige gjorde privata tilltryck av **hotellvinjetter** på **postens helsaker** – främst brevkort, men det förekommer även tilltryck på kortbrev. Dessa helsaker delades ut eller såldes till gästerna för deras korrespondens, och var samtidigt ett sätt att göra reklam för hotellet.

Helsaker med hotellvinjetter förkommer från sent 1880-tal och framåt. Men när privattillverkade vykort slog igenom i slutet av 1890-talet verkar denna typ av påtryckta hotellvinjetter ha blivit mindre populära.

Det är inte känt vem eller vilka som tryckte de svenska hotellkortet. Eventuellt kom idén från Hotell Kongen af Danmark i Köpenhamn. Liknande vinjettkort därifrån är kända från 1886 och framåt. Det infällda kortet är postgånget 1891.

Utställarens **kartläggning** av svenska helsaker med hotellvinjetter finns tillgänglig på: <https://sspd.se/hotellvinjetter>

● Helsakskort med hotellvinjett

Brevkort med vinjett från Hotell Göta Källare i Göteborg till Belgien och eftersänt till Storbritannien 1897. Blå vinjetter från Göta Källare är endast kända år 1897. (10 öre utrikes brevkortsporto)

● Helsakskort med hotellvinjett

Brevkort med vinjett från Hotell Christiania (senare Eggers) i Göteborg till Tyskland 1890. Den ljusblå vinjetten från hotellet är endast känd i juli 1890. (10 öre utrikes brevkortsporto)

Avgående hotellpost

● **Kuvert med mycket tidig hotellvinjett**

Brev med hotellvinjett på baksidan från Stadshotellet i Gefle 1880 till Njutånger (12 öre inrikes brevporto)

Flera hotell försåg sina gäster med kuvert med tryckta **hotellvinjetter** – dels som service, dels för att göra reklam för hotellet. De tidigaste kuvertvinjetterna var tryckta på kuvertens baksidor.

Ibland innehöll vinjetterna hotell-direktörens namn – Axel Bergström på Stadshotellet i Gävle (till vänster) och Fredrik Odén på Karlstads Stadshotell (till höger).

● **Kuvert med hotellvinjett**

Brev med hotellvinjett på baksidan från Karlstads Stadshotell 1907 till Borås (10 öre inrikes brevporto)

● **Kuvert med hotellvinjett**

Brev med hotellvinjett på baksidan från Centralhotellet i Eskilstuna 1893 till Stockholm (10 öre inrikes brevporto)

Framsidan av kortbrevet till höger.

● **Kortbrev med påklistrad hotellvinjett**

Kortbrev från Norrköping till Tyskland 1902, med pappersvinjett från Centralhotellet i Norrköping påklistrad på baksidan. En del av vinjetten satt över kortbrevets rivkant, och försvann när mottagaren öppnade brevet. (20 öre utrikes brevporto)

Avgående hotellpost

● **Kuvert med hotellvinjett**
Brev med hotellvinjett från Grand Hotell Östersund till Stockholm 1893 (10 öre inrikes brevporto)

● **Kuvert med reklam för flera olika hotell**
Brev från Helsingborg till Danmark 1913 med vinjett som gör reklam för fyra hotell och två restauranger i olika svenska städer. Förklaringen är att alla etablissemangen hade samma ägare, Ernst Sjögren. (10 öre skandinaviskt brevporto)

Sjögren, Ernst Alfred, direktör, Gtbg, 1. i Ystad 30/6 83 av disp. Carl S.; anst. å restauranger i Malmö, Tyskl., Engl., Sthlm, övertog 06 restaurang Valand i Gtbg, 07 turisthotellet i Marstrand, 11 Hotell Continental i Helsingborg o. 12 Göta o. Standard hotell samt Strömsholmen i Norrköping, inneh. utställn:restaurangen i Landskrona 13. Gm. Beatrice Florentine Fischbach, fadern hotell-dir. i Manchester, Engl.

Med tiden kom också hotellkuvert med **vinjetter** på **framsidan** – eller ibland både på fram- och baksidan (till höger).

Ned till på sidan ett ovanligt kuvert som gör reklam för flera olika hotell och restauranger i olika delar av landet.

● **Kuvert med hotellvinjett på både fram- och baksidan**
Brev från Örebro till Malmö 1904 med hotellvinjett från Grand Hotell i Örebro (10 öre inrikes brevporto)

Baksidan av brevet ovan

Avgående hotellpost

● **Hotellutgivet vykort**

Palace Hotell vid Brunnsparken i Göteborg gav ut egna vykort med hotellet som motiv. Hotellet finns angivet som utgivare/importör på adressidan. (Göteborg till Wien 1909, 10 öre utrikes brevkortsporto)

Palace Hotel, Göteborg. Imp.

● **Hotellkort med tilltryck**

Vykort från Hotell Knaust i Sundsvall, där makarna Knaust önskar gott nytt år (Sundsvall till Stockholm, frimärke och datering saknas)

Runt sekelskiftet 1900 blev illustrerade vykort mycket populära. Flera hotell beställde **egna vykort** som de delade ut eller sålde till sina gäster., eller använde för egen korrespondens. I enstaka fall står hotell angivna som utgivare. Man kan också hitta vykort där **reklam för hotell** ingår i trycket.

● **Vykort med hotellreklam**

Reklamkort för Hotell Utsigten i Trollhättan, tryckt av "Lith. Anst. Runan", Göteborg (Trollhättan till Tyskland 1893, 10 öre utrikes brevkortsporto)

● **Vykort med hotellreklam**

"Degeberga hotell rekommenderas" på vykort från Blombergs boktryckeri, Lindesberg (Degeberga till Glimåkra, 5 öre inrikes brevkortsporto)

● **Vykort med hotellreklam**

"Hotel d'Angleterre rekommenderas" på vykort från Bellander i Hamburg (Helsingborg till Luleå 1900, 5 öre inrikes brevkortsporto)

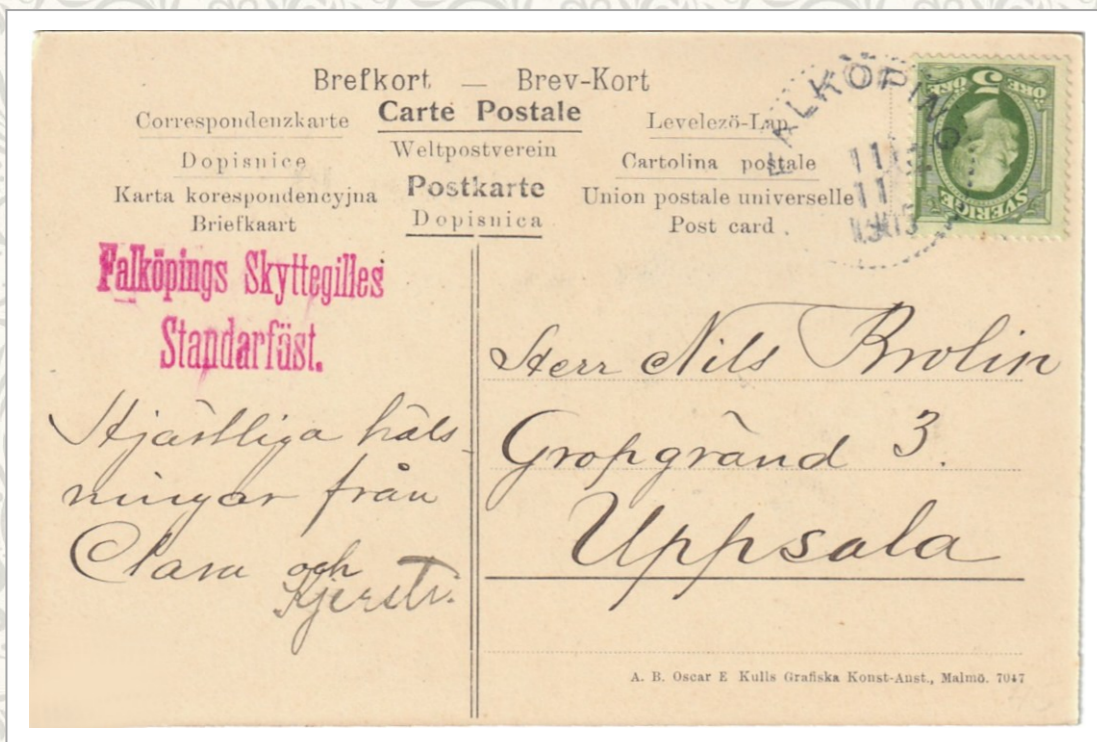
Avgående hotellpost

● Basarpost från skyttefesten på Jouvins Hotell

Vykort med stämpel från Falköpings Skyttegilles Bazar "i och för anskaffande af Mausergewär" till Hedemora 1902 (5 öre inrikes brevkortsperto)

Basarpoststämpeln har använts för att **makulera frimärket**. Det var inte tillåtet, så när kortet kom till postkontoret i Falköping slog postpersonalen också en postal stämpel på frimärket. Annons för basaren till höger på bladet.

I början av 1900-talet anordnades ofta **basarer** för att samla in pengar till olika välgörande ändamål. Ett vanligt inslag på basarerna var **postkontor**, där besökarna kunde köpa och posta vykort. Ofta användes särskilda basarpoststämplat.

Ibland hölls basarerna på ett hotell med lämpliga lokaler. Här visas två exempel på vykort med stämplat från tillfälliga **basarpostkontor** på ett hotell i Falköping. Båda gångerna var det Falköpings Skyttegille som anordnade basarer för att finansiera föreningens verksamhet.

● Basarpost från standardfästen på Jouvins Hotell

Vykort med stämpel från Falköpings Skyttegilles Standardfäst till Uppsala 1905. Annons nedan. (5 öre inrikes brevkortsperto)

För anskaffande af materiel till ett standar åt Falköpings Skyttegille anordnas

BASAR

å Jouvins Hotell

Lördagen den 11 Nov. kl. 6 e. m.

Vid detta tillfälle förekommer, utom vidtomfattande bazaranordningar, diverse förströelser af både gladt och allvarligt innehåll.

Gäfvor mottagas med tacksamhet och torde benäget under Fredagens lopp lämnas å fästlokalen.

Entré: Äldre 50 öre; barn 25 öre.

Standar och Basarkommittén.

och för anskaffande af Mausergewär anordnar

Falköpings Skyttegille

STOR SKYTTEFEST

å Jouvins Hotells Stora salong
jämte angränsande åtta rum å öfre våningen

Lördagen d. 26, Söndagen d. 27 och Måndagen d. 28 innev. April
med början Lördag och Måndag kl. 5 e. m. och Söndag kl. 4 e. m.

Ur programmet, hvars rikhaltighet här endast antydningvis kan meddelas, må följande vara en vägledning:

BAZAREN.

Smörgåsbuffet, där allt hvad läckrast samhället kan bjuda, serveras till platsens billigaste priser. *Obs.* Närande och välagad föda

Galanteriaffären, med hvilken förenats **Cigarraffär**. Härifrån kan enhver bli försedd med allehanda enklare och dyrbarare varor af ull och bomull, siden och sammet m. m. Här kan enhver skaffa sig tillfälle att bli tvädd och flugjord med tvål och parfym från världens yppersta fabriker i den genren.

Här säljes tobak från Havanna och andra för samma vara välberömda orter och dessutom säljes här mycket mycket mera.

Capetmagasin.

Förfriskningar af kaffe, thé och läskedrycker med tårter och bakelser stå hvarje törstande till buds.

Skjutbana

och andra anordningar för täflan om många och stora, skänkta och icke skänkta priser.

TOMBOLA

med vinster, uppgående till ett värde af **minst 1,000 kr.** Hvarenda lott vinner.

Postkontor,

som särskildt bör beaktas af alla dem, som önska skaffa sig själva eller sända sina vänner vybrevkort från hela jordens rund. Alla postförsändelser från festen afstämplas därstädes med enkom för festen anskaffad stämpel.

Breflåda från postverket finnes och tillgänglig därannastädes. Dessutom komma massor af bref att besvaras omgående.

Vykort säljas ock!

Lyckans stjärna,

som profeterar om mäns och kvinnors framtida öden.

Ena lita visa för och om Falköping.

Soaréafdelningen

som begynner kl. 8 hvarje afton, inrymmer bland annat

- ◆ Solosång af en parisersångare,
- ◆ Duetter, Manskvartetter och sång af Barnkör.
- ◆ Tablåer och vida mera för nytta och nöje.

Och dessutom mycket, mycket mera!

För att enhver skall blifva i tillfälle se der myckna stäten och få deltaga i den fosterländska fästen, blir **inträdesavgiften endast 25 öre**, lika för fattiga och rika, ogifta och gifta, tjänare och tjänarinnor, barn och åldringar.

Med full visshet om att anordningarne skola bereda alla besökande både trefnad och nytta, och fast förvissade om att våra stråfvanden för den goda sakens skull måtte vinna liflig genklang hos hvarje fosterlandsvän, motse vi å skyttegillet vägnar **mycket liflig tillslutning.**

Arrangörerna.

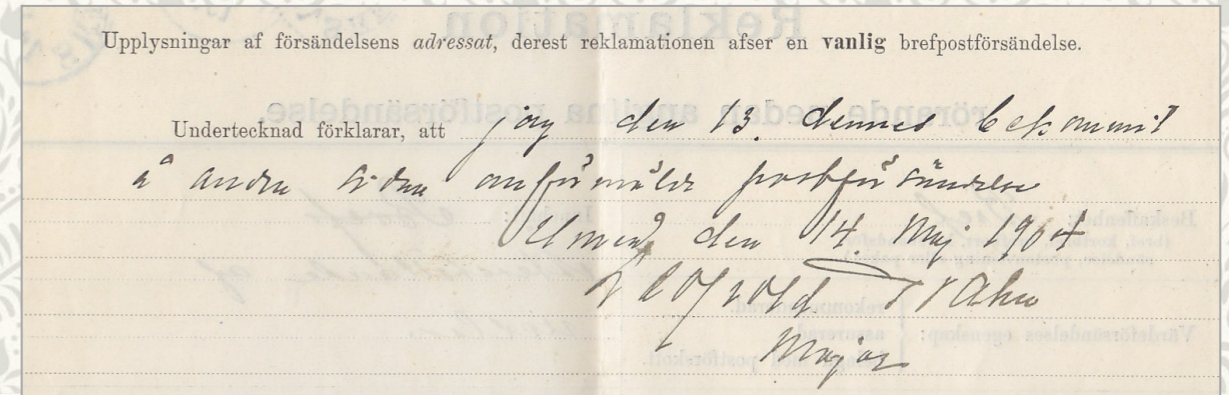
Avgående hotellpost

Om det inte finns någon stämpel eller anteckning från hotellet kan det vara svårt att identifiera avgående hotellpost, och ännu svårare att veta om hotellpersonalen faktiskt hanterat posten. Men i detta fall är det tydligt dokumenterat. Avsändaren av ett vanligt inrikes brev har reklamerat brevet, och i reklamationen uppgett att det **postats av en hotellvaktmästare!** Enligt Skellefteå hembygdsförening kom vaktmästaren från **Stadshotellet**.

● Reklamation av brev som postats av vaktmästaren på Stadshotellet

Reklamation av ett inrikes brev från Skellefteå till Umeå 1904. Avsändaren har uppgett att brevet "aflemnades till postbehandling af **Vaktmästaren å hotellet** ... i brevlådan vid Sidenmarks hörn", dvs. i korsningen Storgatan-Västra Trädgårdsgatan (nuvarande Stationsgatan). "Hotellet" i Skellefteå innebar vid denna tid Stadshotellet, som låg tvärs över gatan.

Reklamation	
rörande nedan angifna postförsändelse.	
Beskaffenhet: <i>Brev</i> <small>(brev, kortbrev, brefkort, korsbandsförsändelse, postanvisning eller paket.)</small>	Innehåll: <i>Brev återställande af vellan.</i>
Värdoförsändelses egenskap: ☐ rekommenderad. ☐ assurerad. ☐ belagd med postförskott.	
Adress: <i>Major Leopold Grahm Umeå</i> <small>(fullständigt återgifven.)</small>	Upplysningar i fråga om frankeringen: <i>10 öre</i>
Assuransbelopp:	Försändelsen aflemnades till postbehandling af <i>Vaktmästaren å hotellet</i>
Postanvisnings- Postförskotts- belopp:	den <i>10 April</i> kl. <i>9 e. m.</i>
Vigt:	å postanstalten i i brevlådan vid <i>Sidenmarks hörn</i> i korsbandslådan vid
Inlemningsnummer:	

Kanske misstänkte avsändaren att hotellvaktmästaren hade slarvat bort hans brev? Men postens utredning visade att det snarare var avsändaren som hade dålig koll på sin post (han hade bl.a. skrivit fel avsändningsmånad, april i stället för maj). I utredningen har mottagaren i Umeå intygat att han redan fått sitt brev, så ingen skugga ska falla på den hjälpsamme vaktmästaren!

Det reklamerade brevet var frankerat med 10 öre inrikes brevporto. Reklamationen var avgiftsfri. Det fanns vid denna tid en reklamationsavgift på 10 öre för värdepost, inklusive paket. Men reklamation av vanliga brevpostförsändelser var gratis.

"Sidenmarks hörna", där vaktmästaren postade brevet, blev år 1912 "Ömans hörna" efter att M. Fr. Öman tagit över Sidenmarks affär. Men brevlådan satt kvar på väggen! Foto från år 1912 eller 1913, Skellefteå museum.

Hotellreklam

I december 1874 började "ett par företagsamma och solida yngre män" sälja annonser för så kallade **Annonsbrev** genom Allmänna tidningskontoret och Dagens Nyheters annonskontor. Tanken var att sälja pappersark med annonser frankerade med 12-öres frimärken för 10 öre styck. Brevarken skulle ha gummerad kant för att kunna förseglas och sändas utan kuvert. Flera företag i Stockholm, bland annat två hotell, köpte annonser.

Men senare tidningsannonser tyder på att annonsbrev i stället såldes buntvis, utan frimärken och gummering, som billigt brevpapper.

Annonsbrev framstår som föregångare till de kortbrev med reklamtryck som dök upp en bit in på 1900-talet (nästa blad).

Annonsering genom bref.

De flesta affärsmän synas numera inse huru viktigt det är för deras affär, att denna blir känd för en allt större allmänhet samt att de äro allmänhet om de s tillvaro oca de fördelar den erbjuder blir allt oftare påmind. Härmed vittna de i ständigt tillväxt stadda annonsafdelningarne i de allmänna tidningarne.

Detta förhållande har hos några af hufvudstadens publicister väckt idén om ett nytt och — vi våga tro det — särdeles praktiskt sätt att öfver hela landet sprida affärsmännens tillkännagifvanden, förnämligast bland affärsmännen själva, nemligen genom de bref som dagligen skrivas, läsas och sändas från och till alla skilda orter inom riket.

Vi ha beslutat göra ett försök att förverkliga denna idé, och planen därför framlägga vi härmed för herrarnas annonsörer:

Inlämnade korfattade annonser, upptagande en så stor yta, som af utkommet profblad synes, tryckas fint och elegant på tredje och n öjligen delvis äfven på fjerde sidan af 10 000 postpappersark af bästa kvalitet. Hvarje sådant blad förses med gummi för förseglingen och ett 12-öres frimärke åsättes på baksidan, hvorefter papperet tillhanda hålles allmänheten för 10 öre arket. Atgången härpå blir naturligtvis hastig och annonserna blifva således inom mycket kort tid med posten befordrade åt alla möjliga håll.

De annonserande förbehållas företrädesrätt till det billiga brevpapperet, hvadan de vid annonsens ingifvande böra tillägga huru stor gvanitet deraf de önska.

Priset för en annons i en sådan brevpappersupplaga af 10 000 x. är bestämdt till 8 kr. Requirit annonseren t. ex. 100 ex. för egen räkning, vinner han derpå mer än 3 kr. och annonsen kostar honom således ej fullt 5 kr. Annonser, stående i minst fem upplagor, kosta endast 6 kr. för hvarje upplaga.

Nya upplagor, hvar och en å 10 000 ex. (öfver hvarje upplagas storlek skall Central Tryckeriets intyg finnas tryckt nederst på annonsidans) urgifvas i den mån annonser inlyta.

Annonsen mottagas i Stockholm så väl å Allmänna Tidningskontoret som å Dagens Nyheters Annonskontor, Myntatan 1 A, till hvars förståndarinnas Fru Emelie Regavall annonser från landsorten böra i rekommenderade bref adresseras.

Ovan annons ur Dagens Nyheter den 22 december 1874

Nedan annons ur Nya Dagligt Allehanda den 7 december 1875

ANNONSBREF!

Endast 25 öre boken (= 1 öre arket) vanligt postpappersark, fint papper.

Detta billiga brevpapper är nu i handeln utkommet och säljes i Stockholm uti följande Boklädor: Gustaf Carlssons, Stora Nygatan 32, P. A. Huldbergs, Regeringsgatan 11, Ebeling & C:nis, Regeringsgatan 28 B, Hugo Petterssons, Drottninggatan 48, samt å Allmänna Tidningskontoret, der äfven annonser emottagas, och i landsorten hos alla Hrr Bokhandlare.

(7351)

<p>Allehanda för Folket, veckotidning med teckningar, upplaga 18,000, kostar å postkontoren för helt år 1 krona 50 öre. Annonspris 25 öre. I tidningen medverka: Skaldier och berättare: Böttiger, G. W. Gumelius, P. A. Godecke, Fr. Hedberg, O. Hernandis, H. H. Högberg, Johan Jolin, Onkel Adam, Fr. Sander, J. O. Åberg m. fl. Fackmän: J. Arrhenius, C. E. Bergstrand, V. Cronquist, Ede. Erånan, Otto Gumelius, Hugo Gyllén, O. Montelius, A. E. Nordenskiöld, C. G. Wrangel m. fl. Redaktionen, som består af: Arvid Gumelius (utgivare) V. E. Oman och Otto Serrander. Pris: helt år 1.50, 3/4 år 1.25, 1/4 år 50 öre.</p> <p>Kassaskåp. Prisbelöna, dyrk- och brandfria i enlighet med verkstätt öldprof, tillverkas hos J. F. Backman. Stora Badstugatan å Norr No 10.</p> <p>JULIUS BAGGE (f. d. Adv. Hirschs Musikhandl.) 12 Stora Nygatan 12. Orkesterinstrument, Stråkar, alla slags tillbehör. Musikaller i billiga och eleganta upplagor.</p> <p>Wiman & Komp. 13 Hamngatan 13 Stockholm. Bränslesparande o. luftveclande Kakelugnar. Kakelugnar för tillgodogörande af värmeförbrukningen i rum, uppvarmning m. m. m. m. Allt enligt E. A. Wimans patent.</p> <p>J. Marino & Comp. Klosett-Fabrik. Stockholm, Clara Bergsg. 31. Gårds- och Portatins Klosetter, Jordklosetter, Waterclosets för ångfartyg m. m.</p> <p>Snickeri-Aktiebolaget i Borås fordrigar allt hvad till byggnadsinredning hörer. Fönster, dörrar, lister, torr golfsplank, spånade och byttade bräder för brädoföring m. m. finnes ständigt på lager. Snickeri-Aktie-Bolaget i Borås. Hvarje månad utkommer N U, Månadsskrift, utgiven af Johan Grönstedt. Prenumerationspris (från Nov. 1874 till och med Dec. 1875) 6 kronor, postafvetet inberäknadt. Lösnummerpris: 50 öre. — Prenumerationsläro erhålla hvarje fjerde exemplar gratis.</p>	<p>Grand Hôtel Stockholm. Rum till olika priser. Middagar, Sexor, Bröllop, Supéer och Baler.</p>	<p>Hôtel Kung Karl. Rum för resande. Table d'hôte. Restaurant.</p>	<p>Lifförsäkrings-Aktiebolaget NORDSTJERNAN STOCKHOLM 6 Drottninggatan 6</p>	<p>THULE Lifförsäkrings-Aktiebolag Stockholm. Lifförsäkringar, Kapital- och Sparkasse-försäkringar, Liffrentor.</p>	<p>Försäkrings-Aktiebolaget SKANDIA meddelar Lifförsäkringar, Liffrentor, Kapitalförsäkringar, Brandförsäkringar m. m.</p>	<p>SVEA Brand- och Lifförsäkrings-Aktiebolag i Göteborg. Kapital Tio Millioner Kronor. J. H. ZETHRÆUS, 34 Skeppsbron 34, mottager benägna uppdrag till försäljning eller köp af Aktier och Obligationer, så väl under hand som å fondbörs. JOHN SUNDBERGH. Agentur-, Kommissions- & Speditionssaffärer. STOCKHOLM. De finaste referenser erbjudas. Autoriserade Expediörer för nya ångbåtslinien Göteborg—Fredrikshavn, rekommendera vi oss till spedition af gods till och från Kontinenten. Edgren & Wahlström. Göteborg. Sjöfart Engagerings-Affär (Etabl. i Stockholm år 1870) anskaffar väl vitade Tjenstemän och Biträden för En gros- och Detaljaffärer, Skogs- och Bränselhandtering, Landbruk, m. fl. Affärsbrancher. O B S: Ingen provisionskostnad dröbar Hrr Principaler. Post- och Telegrafadress: Stockholm. Kontor: Kongl. Djurgården, Allmänna Grand No 1. GÖRANSSONS Mekaniska Verkstad, Stockholm, Grefmagnat. 9, emottager beställningar å Maskiner, Maskinlar, Transmissioner, alla sorters mekaniska arbeten, Verktyger, redskap, Byggnadsinredning, Sandstens Benämningar af alla kolhalter finnas i sorteradt lager. STOCKHOLMS SUPERFOSFAT-FABRIKS-AKTIEBOLAG. Order emottagas och prisKuranten utlemnas å Bolagets Kontor, Skeppsbron 12. Carl Setterwall & Cij, 20 Lilla Nygatan 20, leverera alla slags Engelska och Skottska STENKOL. Pråmar, däckade och odäckade, till salu vid DOCKVARFVET å Beckholmen.</p>
--	---	---	--	--	--	---

Om kunnat placeras det på annat håll i Norrland. Madam jag anhåller att NB nu behåller det som jag tror till utloppet pris och emotes jag sig vid för samma. NB inför väl jstj att jag glatt NB hörmötes på bästa sätt och kan väl NB i nu samma

● **Annonsbrev med hotellreklam**
Reklam för bland annat **Grand Hotell** och **Hotell Kung Karl** i Stockholm i brev sänt från Stockholm till Söderhamn 1875.
"Annonsbrevet" har inte sålts frankerat, som den ursprungliga tanken var, utan använts som brevpapper och sänts i kuvert.

<p>Grand Hôtel Stockholm. Rum till olika priser. Middagar, Sexor, Bröllop, Supéer och Baler.</p>	<p>Hôtel Kung Karl. Rum för resande. Table d'hôte. Restaurant.</p>
---	---

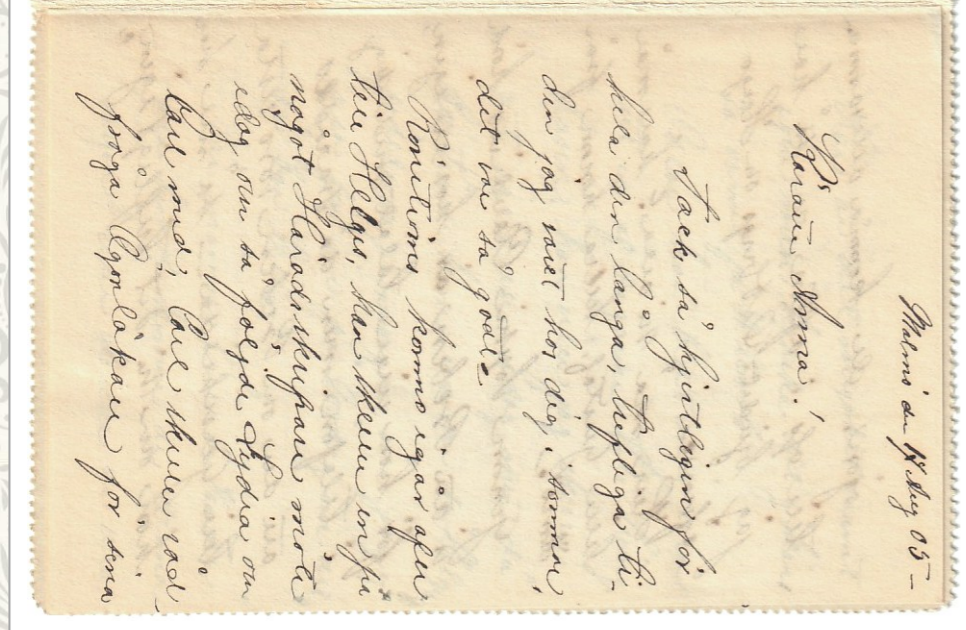
Hotellreklam

Jernvägshotellet
i Malmö
REKOMMENDERAS.
25 välmöblerade rum
från kr. 1:25 till högre priser.
Telefon 1026.

Nu störtar hela Malmö ut till
Knut Öberg,
Södra Förstadsgatan 8,
där Glasögon och Pincenez m. m.
köpas bäst och billigast.

Aktiebolaget A. Scholander & C:o, Malmö.
Rikstel. 747 & 1429. ♣ ♣ ♣ Ensam import i Skåne af
Ryhope & Silksworth Sunderlands
samt **Briggs Silkstone** Hushållskol,
de trenne förnämsta Hushållskolsorter som finnas.
Telefon 822 & 1124.

Bordeaux-Viner.
Välsorteradt lager från 1:15 pr 1/1 but.
Ad. Faxe & Söner, Malmö.
Priskurant på begäran.

Våren 1905 dyker det upp reklamtilltryck på postverkets kortbrev på flera orter. Kortbreven såldes till rabatterat pris, lägre än värdet av den påtryckta valörstämpeln. 5-öres kortbrev med reklamtryck kostade 2 eller 3 öre.

Kortbrevens baksidor och insidor var försedda med annonser för olika lokala butiker och företag. I stället var separata pappersblad inklistrade för att avsändaren skulle ha något att skriva på.

Våren 1905 skrev postmästaren i Göteborg till Generalpoststyrelsen och undrade om det var tillåtet att göra så här, men fick svaret att Generalpoststyrelsen inte hade några invändningar.

I enstaka fall kan man hitta denna typ av kortbrev med annonser för hotell. Här visas två exempel.

Postverkets Kortbrev
5 öres till 2 öre
10 öres till 7 öre

Försäljas — så långt upplagan räcker — hos
Gabriel Öbergs Papperhandel, Drottninggatan 16.
J. M. Göthe, Bokhandel, Stureplan 4.
Påhlsons Bokhandel, Stora Nygatan 12.
Bror Öberg, Bokhandel, Götgatan 11—13.
Do Do St Paulsgatan 24.
Gunnar Stenbergs Speceriaffär, Stortorget 7.
Levin Svensson Mannfaktoriaffär, St. Nyg. 2—5.
Berthil Thorsells Cigarraffär, Tegnérsgatan 14.
H. Ouchterlony, Färghandel, Do 25.
S. L. Romann, Kaffehandel, Regeringsgatan 28.
Karl Ahlström, Fruktaffär, Birger Jarlsgratan 11.
Schmidt & Coos Cigarraffär.
Hotell Kronprinsen, Drottninggatan 29.
C. G. Ströms Sösnar, Humlegårdsgatan 17.
Gahms Bosättningsaffär, Do 4.
G. Winsteds Speceriaffär, Gref-Thuregatan 24 C.
And. Lundéns Skrädderiaffär, Gref-Thuregatan 9.
Knut Lindblom, Jakobsbergsgatan 7.
Edv. Zetterlund, Köttaffär, Nybrogatan 28 A.

Annonsen visar att kortbrev av den typ som visas här till höger såldes på Hotell Kronprinsen.

Pelleterins Gräddmargarin är bäst!

Skulle Er man kvauning, kappad eller urblekt af solen, går detta lätt att afhjälpa genom kemisk tvätt eller färgning; man Kemiska Tvätt- & Färgeri A.-B., Göteborg, som utför dylikt arbete bra och billigt.

OMBUD I STOCKHOLM: Frkn BEDA JOHNSON, Kungsgatan 9.

H. Ouchterlony
FÄRG- & KEMIKALIEAFFÄR
Tegnérsgatan 25
STOCKHOLM
Äkta Eau de Cologne från Johan Maria Farina & Co., Köln, till påfyllning, beräknad efter 4 Kr. pr liter.

Holmbloms
Kappaffär
NORMMALMSTORG
Eleganta nyheter i Promenaddräkter & Kappor

Anglo-American Bar Hotel Kronprinsen
Drottninggatan 29
"Rendez-vous=plats för damer som äro ute och handla".
Frukostar å 75 öre. — Låskedrycker. — Egget konditori
med dagligen färska bakelser och tårter.

● **Kortbrev med hotellreklam**
Kortbrev med reklam för butiker och företag i Malmö, sänt från Malmö till Esperöd 1905. Bland annat reklam för **Jernvägshotellet i Malmö**, som erbjuder 25 välmöblerade rum. (10 öre inrikes brevporto)

Kopia av adressidan

● **Kortbrev med hotellreklam**
Kortbrev med reklam för butiker och företag i Stockholm, sänt från Stockholm till Belgien 1908. Bland annat reklam för **Hotell Kronprinsen** och hotellets "Anglo-American Bar". (20 öre utrikes brevporto)

Kopia av adressidan

Hotell Rydberg, Stockholm

● **Ankommande hotellpost**

Rekommenderat brev från Uppsala till Norrköping, eftersänt till Hotell Rydberg 1869 (24 öre inrikes porto för brev i andra viktklass, 24 öre rektillägg)

● **Ankommande hotellpost**

Jubileumbrevkort sänt lokalt i Stockholm 1899
En hotellgäst från Bryssel (enligt adresstämpeln nere till vänster) har av allt att döma sänt ett kort till sig själv som souvenir från Stockholm (5 öre inrikes brevkortsporto)

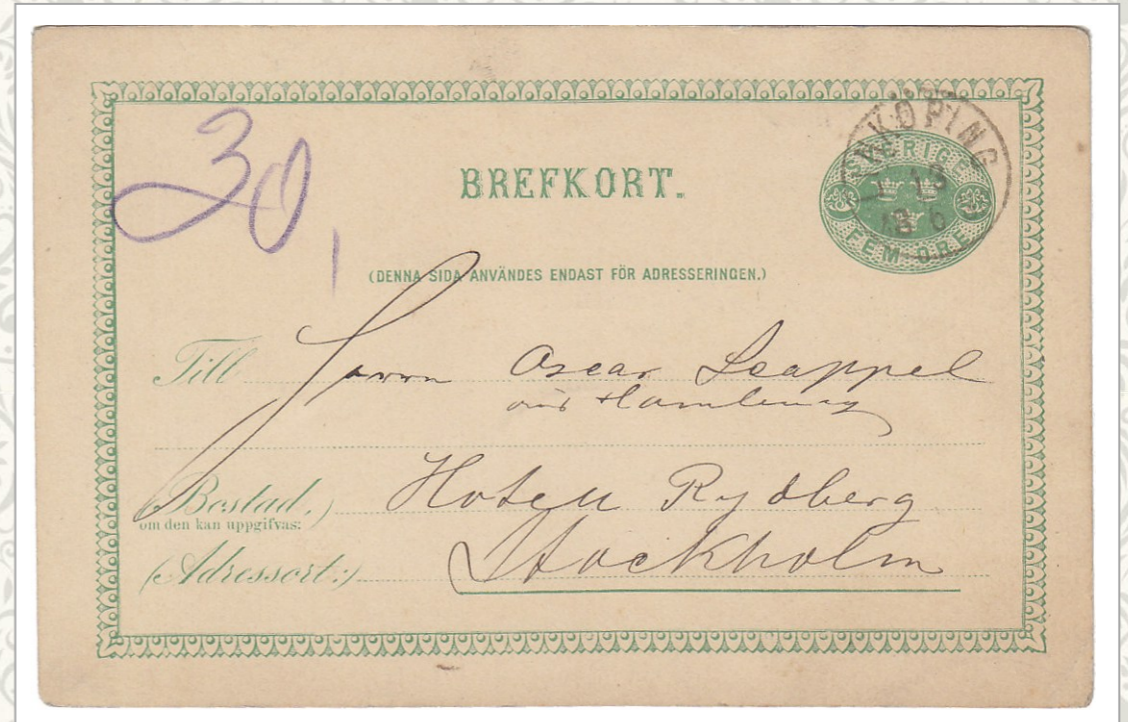
Hotell Rydberg vid Gustav Adolfs torg invigdes år 1858 och har beskrivits som Stockholms första hotell med "kontinental" standard. I slutet av 1800-talet blev hotellets bar ett populärt vattenhål för konstnärer och intellektuella. Hjalmar Söderberg, Albert Engström och Anders Zorn hörde till stamgästerna. Hotell Rydberg stängdes och revs år 1914.

Régis Cadier, legendarisk hotellprofil i Stockholm, var chef för Hotell Rydberg från 1859 fram till 1874, då han i stället gick in som hotelldirektör för nyöppnade Grand Hotel. Där verkade han till sin död 1890.

Hotell Rydberg på vykort, tidigt 1900-tal (ur utställarens samling)

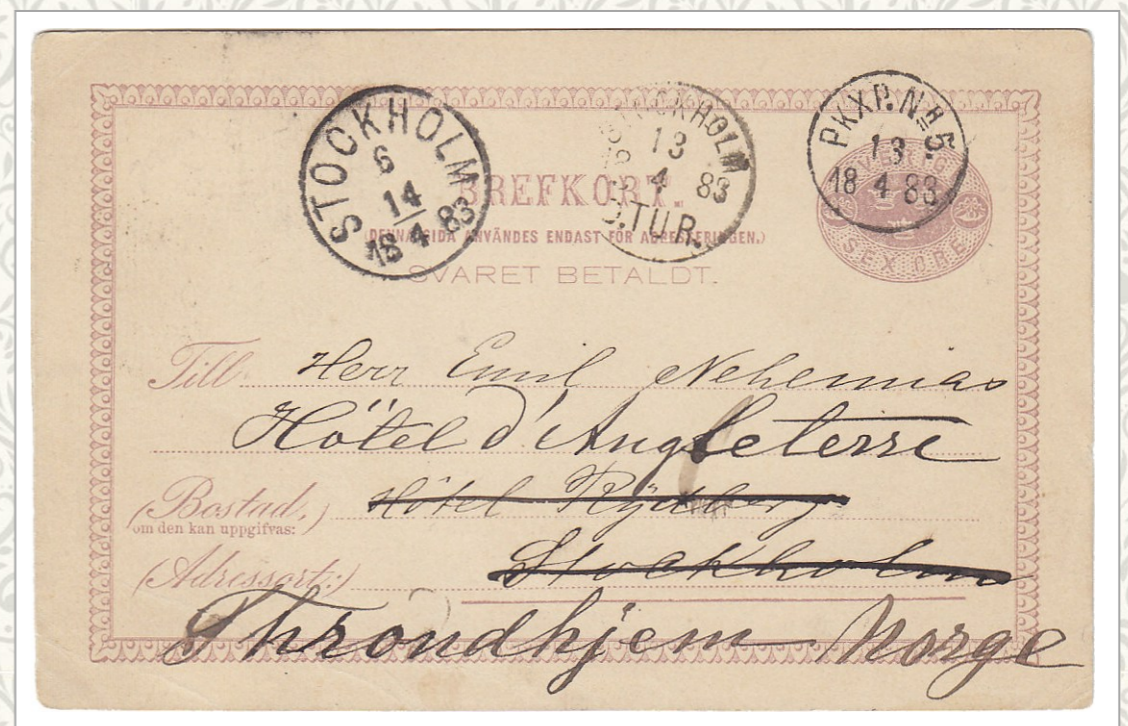

● **Ankommande post med rumnummer och mottagarens hemort**

Brevkort från Linköping 1886 till en hotellgäst **aus Hamburg**, som bodde i rum nr **30** enligt en notering av hotellpersonalen (5 öre inrikes brevkortsporto)

● **Eftersänd hotellpost**

Frågedelen av ett dubbelt brevkort postat på tåget mellan Örebro och Stockholm (PKXP No 5) 1883, eftersänt till Norge (6 öre inrikes och skandinaviskt brevkortsporto)

Hotell Rydberg, Stockholm

● Avgående post med mycket tidig vinjett

Brev med hotellvinjett på baksidan till Belgien 1877
(plundrat, troligen 20 öre utrikes brevporto)

Hotell Rydberg lär länge ha varit det enda hotellet i Sverige med en stjärna i Baedekers internationella reseguide. Därför bodde utländska besökare i Stockholm gärna på hotellet. Mycket post från Hotell Rydberg är också sänd utomlands av utländska hotellgäster.

Flera vackra **hotellvinjetter** är kända från Hotell Rydberg (till vänster), liksom en daterad **hotellstämpel** (till höger). Nere till höger visas också ett "Här-bor-jag-kort".

● Avgående post med hotellstämpel

Brevkort till Holland 1904 med daterad hotellstämpel, känd 1900–1904
(10 öre utrikes brevkortsporto)

● Avgående post med hotellvinjett

Brev med tryckt hotellvinjett till Storbritannien 1901
(20 öre utrikes brevporto)

En speciell form av avgående hotellpost kan beskrivas som **Här-bor-jag-kort**. Det är vykort med hotellmotiv där avsändarna på bildsidan har markerat det hotell eller det rum på hotellet där de bodde.

● Avgående hotellpost – Här-bor-jag-kort

Vykort från Hotell Rydberg, från Stockholm till Tyskland 1906, där avsändaren har markerat **unser Hôtel** (10 öre utrikes brevkortsporto)

Grand Hotell, Stockholm

Ankommande hotellpost med rumsnummer

Kortbrev från Storbritannien 1901 där hotellpersonalen har noterat rumsnummer **417** (2½d utrikes brevporto)

Eftersänd post med nytt porto

Trycksak från Tyskland till Grand Hotells Annex 1893 som hotellpersonalen eftersänt tillbaka till Tyskland. Eftersom trycksaken delats ut till hotellet krävdes nytt porto, som **betalats av hotellet**. (10 pfennig och 10 öre i porto för trycksak i andra viktclassen)

Grand Hotell på Strandvägen i Stockholm öppnade år 1874. Det utvidgades och byggdes om flera gånger och var ett av stadens ledande hotell runt sekelskiftet 1900. Bland annat hölls den första Nobelfesten på hotellet år 1901, och Nobelpristagarna bor fortfarande på hotellet under deras tid i Stockholm.

Kuvert och brevkort med hotellvinjett är kända från hotellet. Grand Hotell antecknade också ofta **rumsnummer** på ankommande post till hotellets gäster. Att döma av försändelsen nere till vänster betalade hotellet för eftersändning av avresta hotellgästers post.

Avgående post med tidig hotellvinjett

Brev till Frankrike 1885 med hotellvinjett på baksidan. Vinjetten visar hotellfasaden före 1898–99 års ombyggnad. Notera att användaren märkt ut **my room**. (40 öre utrikes brevporto för andra viktclassen)

Avgående post med hotellvinjett

Brevkort till Argentina 1908 med hotellvinjett på baksidan/bildsidan. Vinjetten visar hotellfasaden efter 1898–99 års ombyggnad. (10 öre utrikes brevkortporto)

Wilhelmina Skogh, driftig och framgångsrik direktör för Grand Hotell 1902–1910

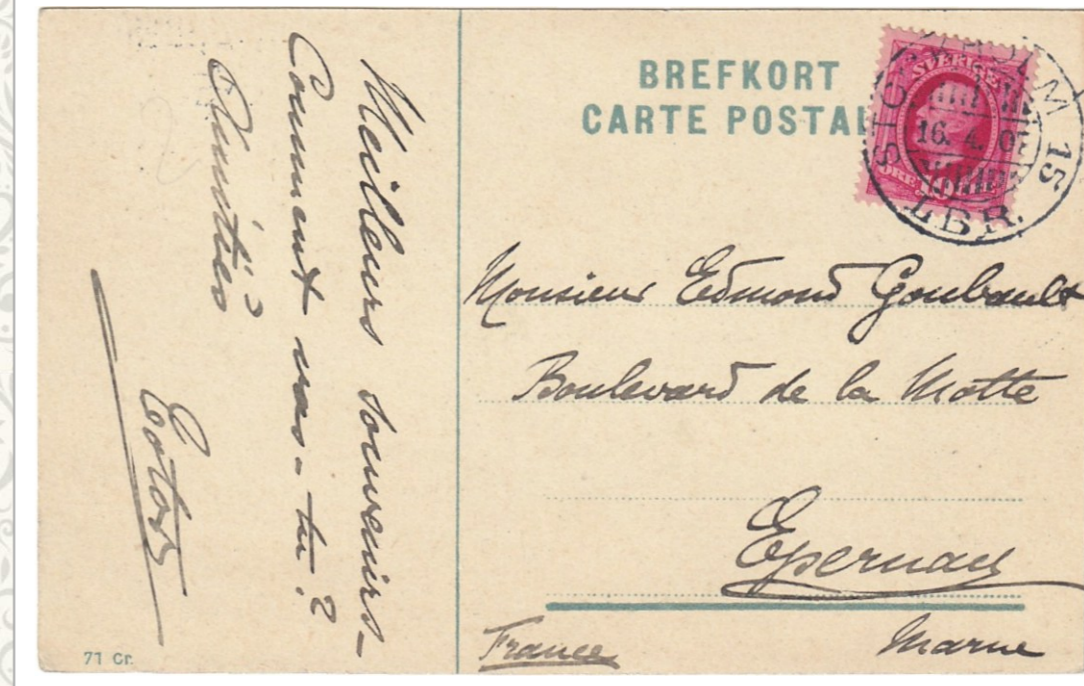

Grand Hotell, Stockholm

Lieber's Standard Code used.
 Stockholm Den 18 Mars 1906
 Kärn Kusin Alfred
 En högst kär och angenäm öfver-
 raskning beredd du oss, när du
 skickade oss Emmas Moster Frans

Hotell med eget postkontor. Vid en större ombyggnad åren 1898–99 avsattes lokaler för "postkontor, telegraf och telefon" i hotellbyggnaden, och den 1 mars 1900 öppnade filialpostkontoret **Stockholm 15** på Grand Hotell. Postkontoret fanns kvar i hotellets lokaler till september 1908. Chef för postkontoret var Frans Henrik Rehnberg (nedan).

● Avgående post från hotellets postkontor

Brevkort med lådbrevstämpel (normalstämpel 48) från Stockholm 15 till Frankrike 1907 (10 öre utrikes brevkortsporto)

● Eftersänd post från och till hotellets postkontor

Brevkort från Frankrike till Grand Hotell 1907, eftersänt till Spjutsbygd och sedan åter till Grand Hotell. Tre avtryck av normalstämpel 50, Stockholm 15. (10 centimes utrikes brevkortsporto, frankering på bildsidan)

● Avgående post med hotellvinjett

Kuvert och brevpapper med vinjetter, sänt till Nässjö 1906 (10 öre inrikes brevporto)

● Hotellets eget postkontor

Brevet är postat och stämplat på postkontoret Stockholm 15, med normalstämpel 50.

Kungörelse.

Från och med Torsdagen den 1 instundande Mars öppnas ett filialpostkontor å Blasiholmen i Stockholm inom där belägna Grand Hôtel, med ingång till postkontoret från Södra Blasiholmshamnen.
 Postkontoret hålles för allmänheten tillgängligt å följande tider:
 Söckendagar kl. 9 f. m.—9 e. m.;
 Sön- och helgdagar kl. 9—11 f. m. och kl. 1—5 e. m.
 Hvilket härigenom meddelas.
 Stockholms postkontor den 24 Februari 1900.

Med Doctor
 Ken Alfred Elmgvist
 Nässjö

Hotell Kronprinsen, Stockholm

● Frankerad "internpost"

Kuvertet ovan saknar innehåll. Ett liknande kuvert (i sämre kvalitet) innehåller en restaurangmeny daterad 8 april 1909 (nedan), enligt notering från en bröllopsmiddag.

Hotell Kronprinsen tycks ha varit känt för sin fina restaurang. Hotellet var i drift 1894–1934, merparten av tiden i f.d. Wredeska palatset vid Drottninggatan i Stockholm. Till de mer kända gästerna hörde kompositören och dirigenten Jean Sibelius, som bodde på hotellet vid sitt första konsertframträdande i Stockholm.

Frankerad internpost. Det finns ett fåtal kända småkuvert med hotellet som avsändare, frankerade med ettöresmärken och stämplade *Bon appétit*, smaklig måltid. Denna lilla "hotellpost" är omskriven av Börje Wallberg i en artikel i *Skillingtrycket* 2011. De små breven har lämnats till hotellets gäster med kvällens restaurangmeny. I ett av kuverten finns menyn bevarad. Dessutom är **kuvert och brevpapper med hotellvinjett** kända från hotellet.

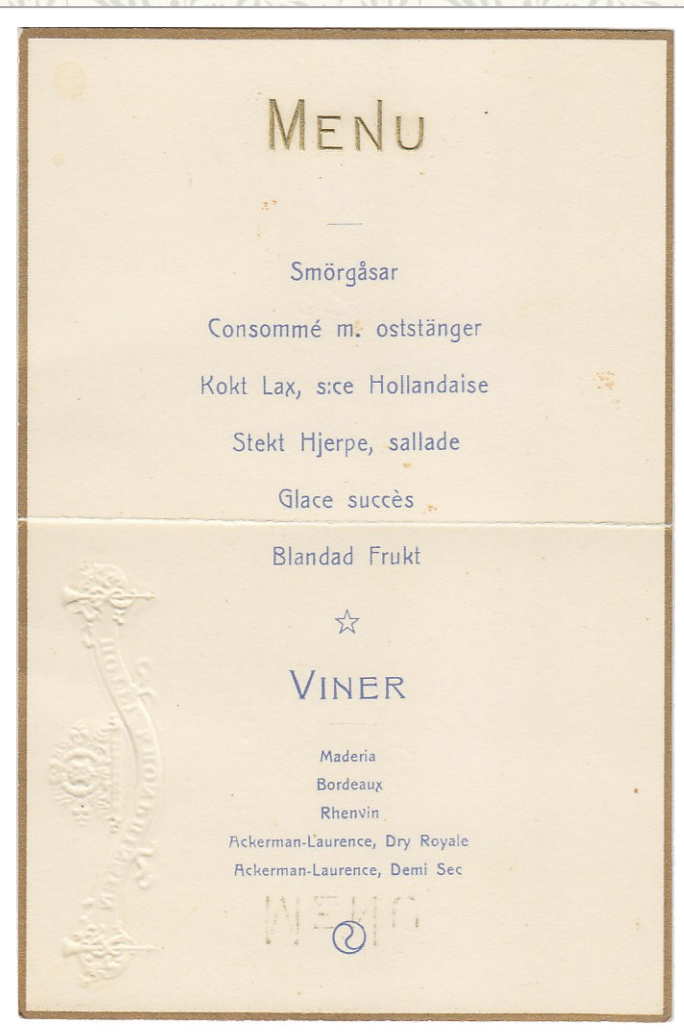

Hotell Kronprinsen, matsalen, på vykort postgånget 1909 (ur utställarens samling)

● Avgående post med hotellvinjett

Till höger kuvert och brevpapper med hotellvinjett sänt till Nora 1905, ovan hotellvinjett från kuvertets baksida (10 öre inrikes brevporto)

Hotell Continental, Stockholm

Ankommande post med rumsnummer

Brev från Frankrike 1905 till Uppsala, eftersänt till Hotell Continental i Stockholm, rumsnummer 217 (25 centimes utrikes brevporto)

Hotell Continental på Vasagatan i Stockholm invigdes år 1899 efter att Hotel W6, beläget i samma lokaler, hade brunnit. Placeringen alldeles nära centralstationen bidrog till att det blev ett av Stockholms storhotell i början av 1900-talet.

Det första Hotell Continental stängde 1951. Ett andra Hotell Continental på samma plats var i drift från 1963 till 2013. År 2016 öppnade dagens Hotell Continental, det tredje i ordningen.

Runt sekelskiftet 1900 använde hotellet flera vackra **kuvertvinjetter**.

Avgående post med hotellvinjett

(infällt uppe till höger) Kuvert med hotellvinjett till Fjällbacka 1899 (första året!) (10 öre inrikes brevporto)

Eftersänd post uppfrankerad av hotellet

Brev från Grängesberg till en gäst på Hotell Continental 1904. Eftersänt av hotellet till Lagergrens Konditori i Berlin, en känd så kallad **anmälningsbyrå** för svenska utlandsresenärer. Efter några månader har brevet återsänts till Grängesberg. (10 öre inrikes brevporto, vid eftersändning uppfrankerat av hotellet till 20 öre utrikes brevporto)

Avgående post med hotellvinjett

Kuvert med hotellvinjett till Karlskrona 1911 (10 öre inrikes brevporto)

Grand Hotell Haglund, Göteborg

● Avgående post med hotellstämpel

Brevkort till Stockholm 1887 med oval stämpel från Haglunds Hotell (känd 1884–1888). Den tidigaste kända datumstämpeln från ett svenskt hotell. (5 öre inrikes brevkortspporto)

● ● Avgående post med hotellstämpel och hotellvinjett

Kortbrev till Tyskland 1893 med oval hotellstämpel, känd 1889–1893, och hotellvinjett av typ 1, känd 1889–1897 (20 öre utrikes brevporto)

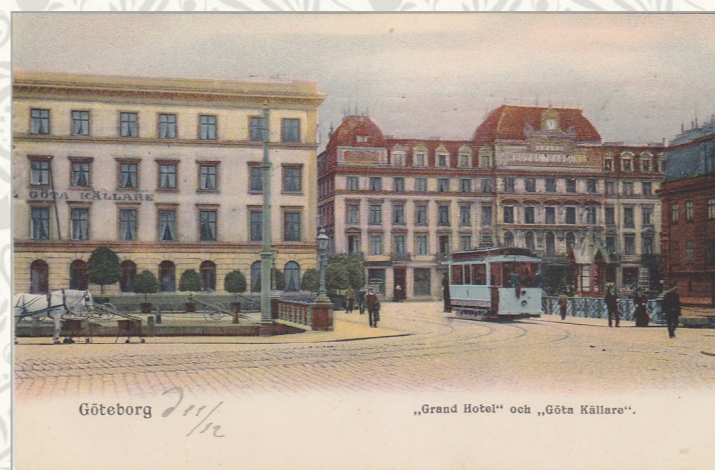

Grand Hotell Haglund vid Hotellplatsen i Göteborg var länge ett av stadens bästa hotell. Lars Peter Haglund tog över anrika Bloms Hotell på 1870-talet. Han och hans son Emil drev hotellet som Haglunds Hotell (stämpeln till vänster) och efter en större ombyggnad 1889 som Grand Hotell Haglund. Hotellet var i drift fram till 1970.

Fyra daterade hotellstämpel är kända från hotellet, liksom två typer av hotellvinjetter på postens helsaker (nästa blad).

Avgående post från hotellet har i regel järnvägsstämpel, så hotellpersonalen verkar ha gått över Drottningtorget till centralstationen och postat brev och kort på avgående tåg.

Familjen Haglund ägde även grannhotellet **Göta Källare**, som också hade kort med tryckta hotellvinjetter och åtminstone en daterad hotellstämpel.

Vykort från Hotellplatsen i Göteborg, med **Grand Hotell Haglund** till höger och **Hotell Göta Källare** till vänster, postgånget 1910 (ur utställarens samling)

● Avgående post med hotellstämpel

Brevkort sänt som trycksak till Italien 1901 (5 öre utrikes trycksakspporto). Dubbelringad rund hotellstämpel känd 1894–1903, förekommer i flera färger.

● Avgående post med hotellstämpel

Inrikes brevkort 1903 (5 öre inrikes brevkortspporto). Den engelskspråkiga hotellstämpeln är känd från 1903 och in på 1910-talet, först i blå (nedan) och sedan i lila färg.

Grand Hotel Haglund, Göteborg

● Avgående post med hotellvinjett (typ 1)

Brevkort till Storbritannien 1897 med hotellvinjett av typ 1, känd 1889–1897. Denna hotellvinjett förekommer både upptill och nedtill på kortens adressida. (10 öre utrikes brevkortsporto)

● Avgående post med hotellvinjett (typ 2)

Brevkort till Tyskland 1904 med hotellvinjett av typ 2, känd 1898–1904. En ny vinjett, typ 2, är känd på ett fåtal brevkort runt sekelskiftet. (10 öre utrikes brevkortsporto)

Haglunds var Göteborgs ledande hotellfamilj under senare delen av 1800-talet, då **Lars Peter Haglund J:r** och hans son **Emil Haglund** drev Grand Hotell Haglund och Hotell Göta Källare vid Hotellplatsen. Under en kort period var även Emils bror Carl Wilhelm engagerad i företaget.

Lars Peter Haglund köpte Bloms Hotell år 1872 och utvecklade det till Göteborgs ledande hotell, tillsammans med sin son...

...**Emil Haglund**, som gick in som hotelldirektör för Grand Hotell Haglund 1889 och övertog ägandet av hotellet 1897.

● Ankommande post till Lars Peter Haglund J:r

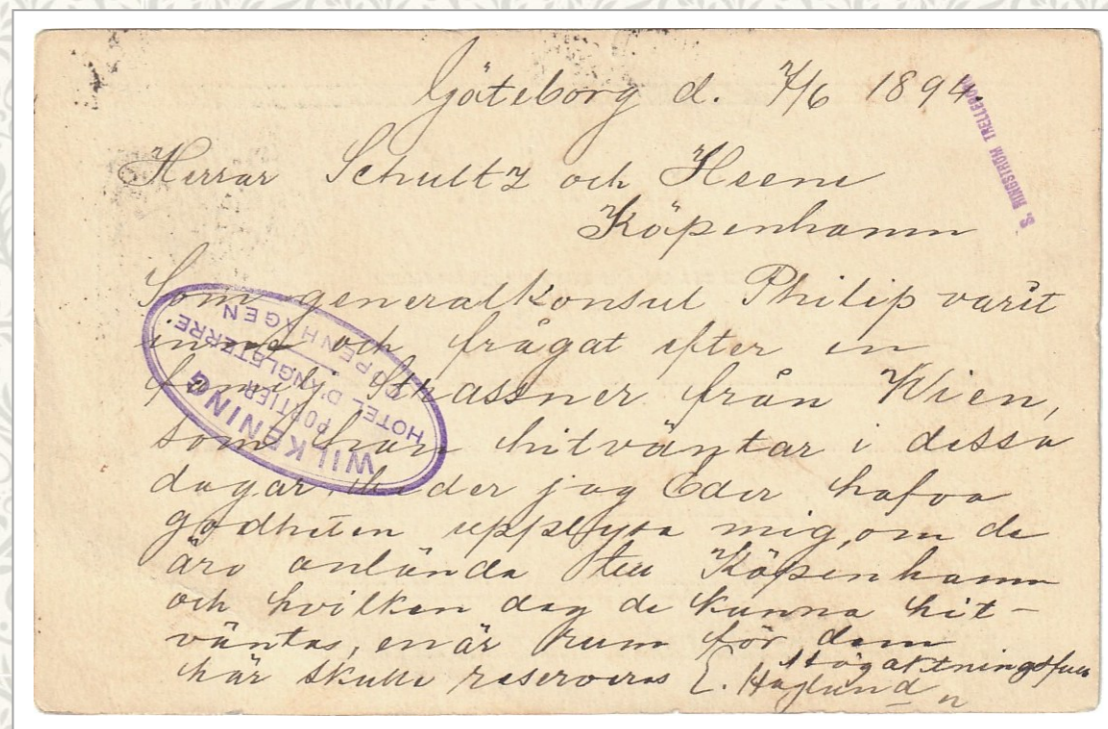
Inrikes trycksak från Stockholm 1897 till "L. P. Haglund J:r, Göteborg". Haglund var en välkänd person i staden, så någon adress behövdes inte för att nyårshälsningen skulle komma fram. (4 öre inrikes trycksaksporto)

● ● Brevkort undertecknat av Emil Haglund

Brevkort till Hotell d'Angleterre i Köpenhamn 1894 där Emil Haglund ber om upplysningar om ankommande hotellgäster (5 öre skandinaviskt brevkortsporto)

Kortet har en hotellvinjett av typ 1 upptill på adressidan och den dubbelringade stämpeln i grönblå färg.

Hotell Göta Källare, Göteborg

● Avgående post med hotellvinjett (typ 1)

Brevkort från Göteborg till Tyskland 1891 med hotellvinjett typ 1 nedtill på adressidan (10 öre utrikes brevkortporto)

● Avgående post med hotellvinjett (typ 2)

Brevkort från Göteborg till Tyskland 1894 med hotellvinjett typ 2 upptill på adressidan. Typ 2 är "avhuggen" i vänsterkant, och endast känd augusti-oktober 1894. (10 öre utrikes brevkortporto)

Göta Källare i Göteborg var den första byggnaden i Sverige som uppfördes för att fungera som rumshotell. Hotellet stod klart 1812 och var i drift in på 1940-talet.

Under senare delen av 1800-talet ägdes både Göta Källare och närliggande Grand Hotell av familjen Haglund. Båda hotellen använde helsakskort med **hotellvinjetter**. Det finns också en **stämpel** från hotellet.

● Reklamkort från hotellet

Brevkort sänt av en hotellgäst till Torsåker 1906, dessutom ett **här-bor-jag-kort**, där ett kryss visar avsändarens rum (5 öre inrikes brevkortporto)

● Avgående post med daterad hotellstämpel

Brevkort till Kolsva 1903 med daterad hotellstämpel, känd endast detta år (5 öre inrikes brevkortporto)

● Eftersänd hotellpost med mottagarens hemort i adressen

Brevkort från Norrköping 1903 till Herr Gühler från Manchester på Hotell Göta Källare, eftersänt till Hotell du Nord i Borås (5 öre inrikes brevkortporto)

Hotell Eggers, Göteborg

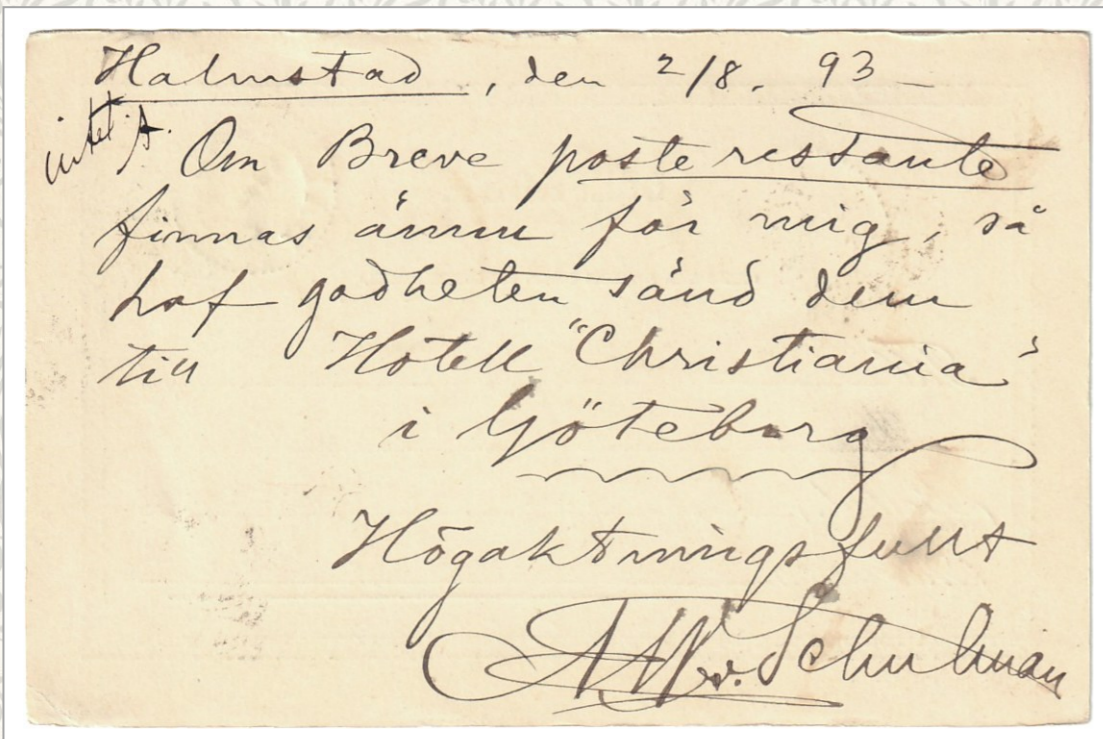

● Avgående post med hotellvinjett

Brevkort till Finland 1890 med blå hotellvinjett känd från augusti 1889 till september 1890 (10 öre utrikes brevporto)

● Begäran om eftersändning till hotellet

Brevkort från Halmstad till postkontoret i Köpenhamn 1893, med begäran att poste restante-post ska eftersändas till Hotell Christiania i Göteborg (5 öre skandinaviskt brevportos)

Hotell Eggers nära centralstationen i Göteborg startade som "Jernvägs-hotellet" i slutet av 1850-talet, i samband med att västra stambanan byggdes. Det fick namnet **Hotell Christiania** (till vänster) år 1877 och efter att Emil Eggers några år senare tagit över hotellet bytte det successivt namn till Hotell Eggers från år 1894.

Hotellvinjetter på brevkort från Hotell Christiania är kända under en kort period 1889–90. Det finns också brevpapper och kuvert med hotellvinjetter. Vinjetten till höger innehåller båda hotellnamnen, Eggers och Christiania.

Vykort från Hotell Eggers, tidigt 1900-tal (ur utställarens samling)

● Kuvert och brevpapper med hotellvinjett

Samma vinjett men i olika färg på kuvert och brevpapper till Tyskland 1896 (20 öre utrikes brevporto)

Hotell Kramer, Malmö

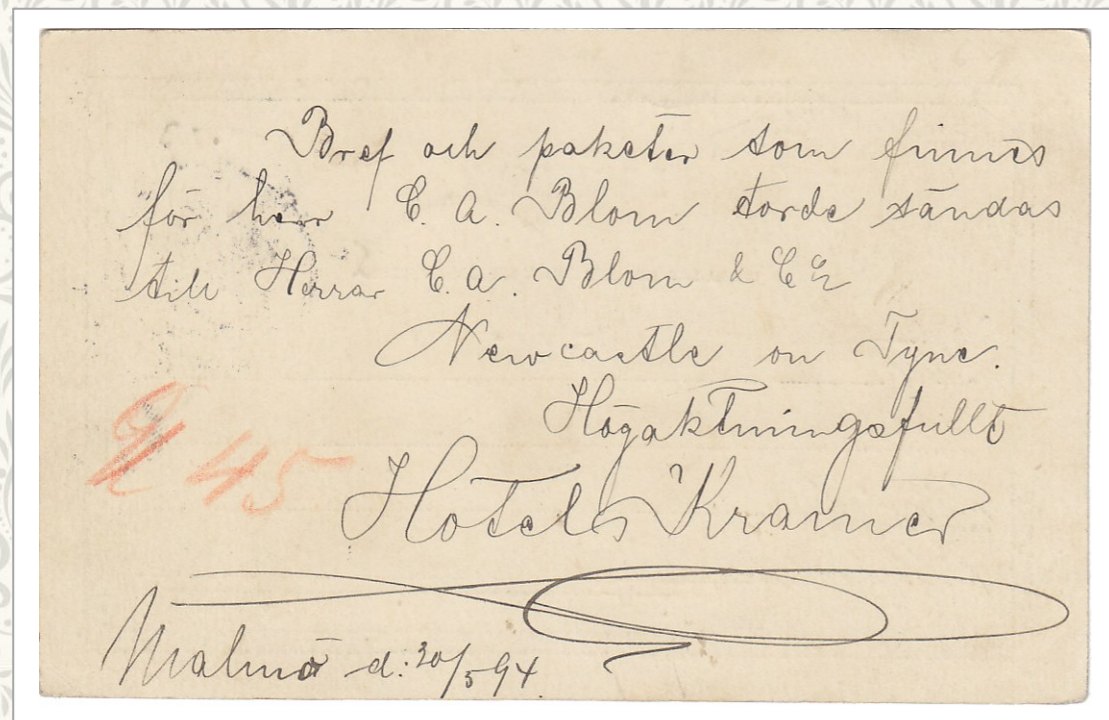

Ankommande post med rumsnummer

Brevkort postat på tåget Vislanda-Bolmen 1888, hotellpersonalen har noterat rumsnummer **28** i blyerts (5 öre inrikes brevkortporto)

Begäran om eftersändning

Brevkort från Hotell Kramer till Hôtel d'Angleterre i Köpenhamn 1894 med begäran att en avrest hotellgästs post ska eftersändas till Newcastle on Tyne (5 öre skandinaviskt brevkortporto)

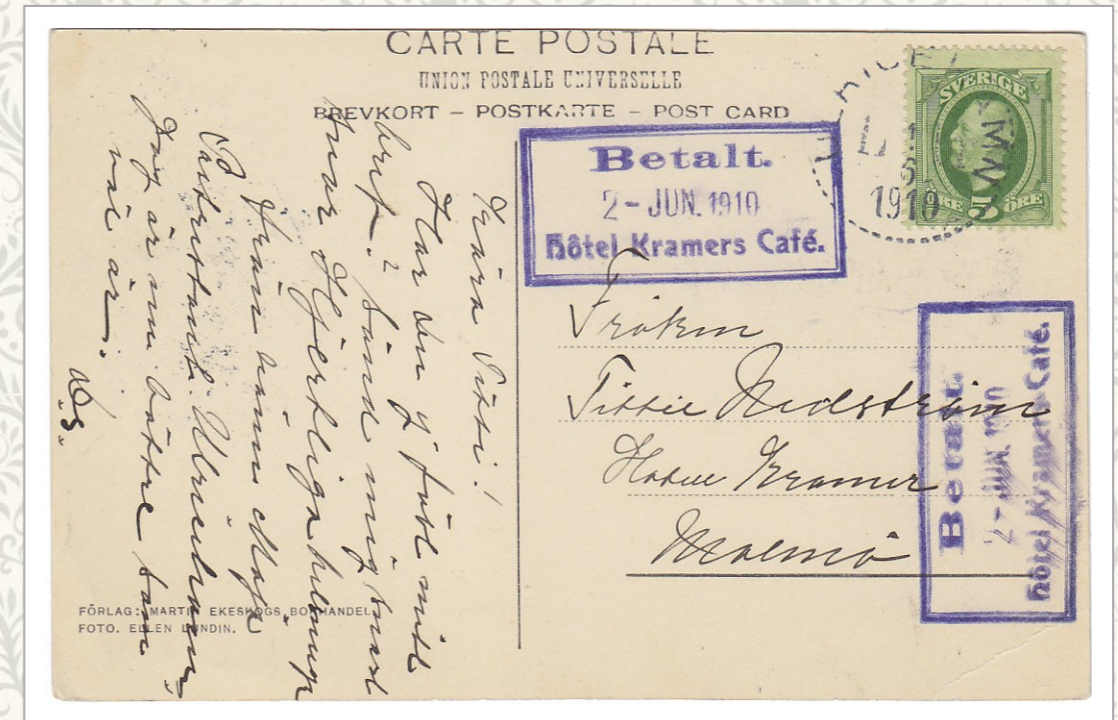
Det finaste hotellet i Malmö under senare delen av 1800-talet var **Hotell Kramer** i vid Stortorget. Hotellet startades av Fritz och Anna Kramer år 1878 och lär ha fått sitt utseende efter ett franskt slott. Efter Fritz bortgång 1890 drev Anna hotellet vidare till sin död 1921. Hotellet är fortfarande i drift.

Anna Kramer var en av tidens stora svenska hotellprofiler. Enligt Hotell Kramers hemsida kan gästerna fortfarande höra "oförklarliga viskningar och mystiska ljud" från Annas arbetsrum på nätterna!

Värdepost med hotellsigill

Ett assurerat brev till Stockholm har försetts med fem lacksigill, med texten **Hotell Kramer Malmö** (50 öre porto varav 20 öre för brev i andra viktklass och 30 öre för assurans upp till 500 kr)

Ankommande post med hotellstämpel (ovanligt!)

Brevkort från Ulricehamn till Hotell Kramer, stämplat **Betalt. 2-JUN 1910** **Hôtel Kramers Café** – troligen var adressaten anställd på caféet (5 öre inrikes brevkortporto)

Hotell Kramer, Malmö

Hotell Kramer var under lång tid det ledande hotellet i Malmö, med många internationella gäster. Mycket trevlig post till och från hotellet finns också bevarad.

B 1526
Formular Nr. 11.

Kjøbenhavn B. 852. 1903
Danmark.

Kupon.
(Coupon.)
Kan klippes af Modtageren.
(Peut être détaché par le destinataire.)

Afsendersposthusets Stempel.
(Timbre du bureau d'origine.)

Kjøbenhavn
19.9.03.5-12-E
B.

Afsenderens Navn og Bopæl.
(Nom et domicile de l'expéditeur.)

Hotel Kongen af Danmark
L. NIELSEN
Portier.
Kjøbenhavn.

Adressebrev.
(Bulletin d'expédition.)

Hermed Pakke..... Antal Tolddeklarationer.....
(Ci-joint colis. Nombre de déclarations en douane.)

Angiven Værdi.....
(Valeur assurée.)

Optrækningsbeløb.....
(Montant du remboursement.)

Til (A) *Herr Thaddeus Aug. Thalen*

Bestemmelsessted (Lieu de destination.) *Malmö*

Adressatens Bopæl, Gade (rue et n°) *Hotell Kramer*

Vægt (Poids) Kg.	Gr.	Toldafgifter. (Droits de douane)	Rute. (Acheminement.)
	700		

Kjøbenhavn
19.9.03.5-12-E
B.

Kjøbenhavn
19.9.03.5-12-E
B.

● Ankommande post med kvarglömt bagage

Paket från en portier på Hotell Kongen af Danmark i Köpenhamn till en hotellgäst på Hotell Kramer i Malmö 1903. Gästen hade rest ifrån en del av sitt bagage i Köpenhamn. Portieren skriver bland annat:

Om nattskjortan inte är den rätta ombedes ni vänligen returnera densamma!

(60 öre paketporto för vikt ½-1 kg Danmark-Sverige)

*Jeg har telefoneret til Grand
Hotel Sørensens angaaende Skriveren
men den findes ikke der.
Hvis Nattekjorten ikke er den rigtig
bedes De høfligt returnere samme
forbudt L. Nielsen
Portier*

● Avgående post med hotellet angivet som avsändaradress

Brevkort till Tyskland 1892 där avsändaren noterat **Hotell Kramer, Malmö**, som sin adress. (10 öre utrikes brevkortsporto)

● Avgående post med hotellvinjett

Brev till Ryssland med praktfull baksidesvinjett 1892 (20 öre utrikes brevporto)

Hotell Kramer, Malmö

● ● ● Vinjettkort till ett annat hotell om post till ett tredje hotell
Brevkort från en gäst på Hotell Kramer till **Hotell Kung Karl** i Stockholm 1896, med begäran om att post ska sändas till **Karlstads stadshotell** (5 öre inrikes brevkortspporto)

● ● Vinjettkort med begäran om eftersändning till två hotell
Brevkort från en hotellgäst till postkontoret i Malmö 1892: "Sänd min post i morgon Fredag t.o.m. aftontåget 9.42 till **Mårtenssons Hotell Halmstad**. Sedan **Stora Hotellet Jönköping**" (5 öre inrikes brevkortspporto)

"Hvilken resande känner ej det eleganta, komfortabla **Hotel Kramer** i Malmö – första stationen för alla utlänningar, som besöka vårt land och sista för dem, som ämna sig till kontinenten?" Så beskrevs hotellet i tidskriften *Idun* år 1897.

Det är påfallande ofta som kort från Hotell Kramer använts av resenärer för att meddela vilket **annat hotell** de skulle bo på närmast, för att de skulle **få sin post dit**.

*Lieber Karl!
Sende mir die Bilder aus
Sommerabend (Lördag) nach
Karlstad Stadtshotell.
Sind auch mit Koffer nur
bis Karlstad expedirt?
Ich bin Freitag in Göteborg
Hotel Haglund.
Besten Grüßen Dich &
frühe werde Kind dem Abby*

Baksidan av kortet ovan till vänster.

*9.6.92
Sänd min post i morgon
Fredag t.o.m. aftontåget
9.42 till Mårtenssons Hotel
Halmstad, sedan
Stora Hotellet Jönköping
P. Haglund &*

Baksidan av kortet till vänster. Kortet har en vinjett av typ 3 och är den tidigaste kända helsaken från Hotell Kramer med blåaktigt tryck i vinjetten (10 juni 1892).

Övriga vinjetter på detta blad är av typ 4.

● ● Vinjettkort med uppgift om ny hotelladress
Brevkort från en hotellgäst till en bekant i Tyskland 1901 med uppgift om att post t.o.m. torsdag ska sändas till **Hotell Mollberg i Helsingborg** (10 öre utrikes brevkortspporto)

● ● Vinjettkort med ett nödrop
Avsändaren har glömt kvar sitt inträdeskort till Stockholmsutställningen 1897 i sin bostad i Köpenhamn. Sänd det snarast i rekommenderat brev till **Utställningshotellet** på Strandvägen! (5 öre skandinaviskt brevkortspporto)

Hotell Mollberg, Helsingborg

Hotell Mollberg ligger vid Stortorget i Helsingborg. Peter Mollberg gjorde redan år 1814 om en gammal gästgivar-gård till något som liknade ett modernt hotell och som senare fick namnet Hotell Mollberg. Kaffet "Mollbergs blandning" togs fram för hotellets räkning år 1903. Hotell Mollberg är fortfarande i drift.

Hotellet tryckte tidigt hotellvinjetter på baksidan av postens 10-öres helsakskort – en mycket tidig form av topografiska vykort. Vinjetten finns i två huvudtyper. Typ 1, känd 1888–89, saknar den hästdragna vagn framför hotellet som finns på typ 2, känd 1889–94. Typ 1 finns även på privattryckta brevkort.

● Vykort med hotellreklam "Helsing från Hotel Mollberg" på vykort från Förlag Rud. Bellander, Hamburg. Från Helsingborg till Tyskland 1898. (10 öre utrikes brevkortsporto)

- 1. Privattryckt brevkort med hotellvinjett. Vinjett av typ 1, 1880-tal (enligt den förtryckta dateringen). Onvänt, men frankerat med 10 öre. Det tyder på att korten såldes eller delades ut förfrankerade av hotellet.
- 2. Avgående hotellpost med vinjett. 10-öres helsakskort, vinjett av typ 1. Helsingborg till Tyskland 1888.
- 3. Avgående hotellpost med vinjett. 10-öres helsakskort, vinjett av typ 2. Helsingborg till Tyskland 1890.

(Alla kort: 10 öre utrikes brevkortsporto)

1

2

3

Hotell Mårtenson, Halmstad

● Avgående post med hotellvinjett

Kuvert med hotellvinjett från Halmstad till Göteborg 1910
(10 öre inrikes brevporto)

Hotell Mårtenson vid Norre Port i Halmstad lär ha öppnat redan år 1858 och är fortfarande i drift. Längre hade hotellet en scen för resande teatersällskap. Hotellet tryckte **vinjetter** på kuvert, brevpapper och postala helsaker.

● Avgående post med hotellvinjett

Kortbrev med hotellvinjett från Halmstad till Borås 1891. Enda registrerade kortbrevet med Mårtensons vinjett.
(10 öre inrikes brevporto)

● Avgående post med hotellvinjett

Kuvert och brevpapper (infällt ovan) med hotellvinjett, från Halmstad till Lysekil 1908 (10 öre inrikes brevporto)

Turisthotell och pensionat

● Avgående post med odaterad hotellstämpel

Brevkort från Hotell Kullaberg i Mölle till Göteborg 1910 med odaterad hotellstämpel. Avsändaren skriver: **Här är herrligt väder, badlivet som vanligt, tyskarne ökas.** (5 öre inrikes brevkortsporto)

● Ankommande hotellpost

Ofrankerat brev från Stockholm till Pensionatet, Fårösund 1910 (20 öre lösen, dubbelt felande porto)

● Eftersänd hotellpost

Brev från Norge till Stockholm 1906, eftersänt till Grand Hotell Åre och därifrån till Tyskland (10 öre skandinaviskt brevporto)

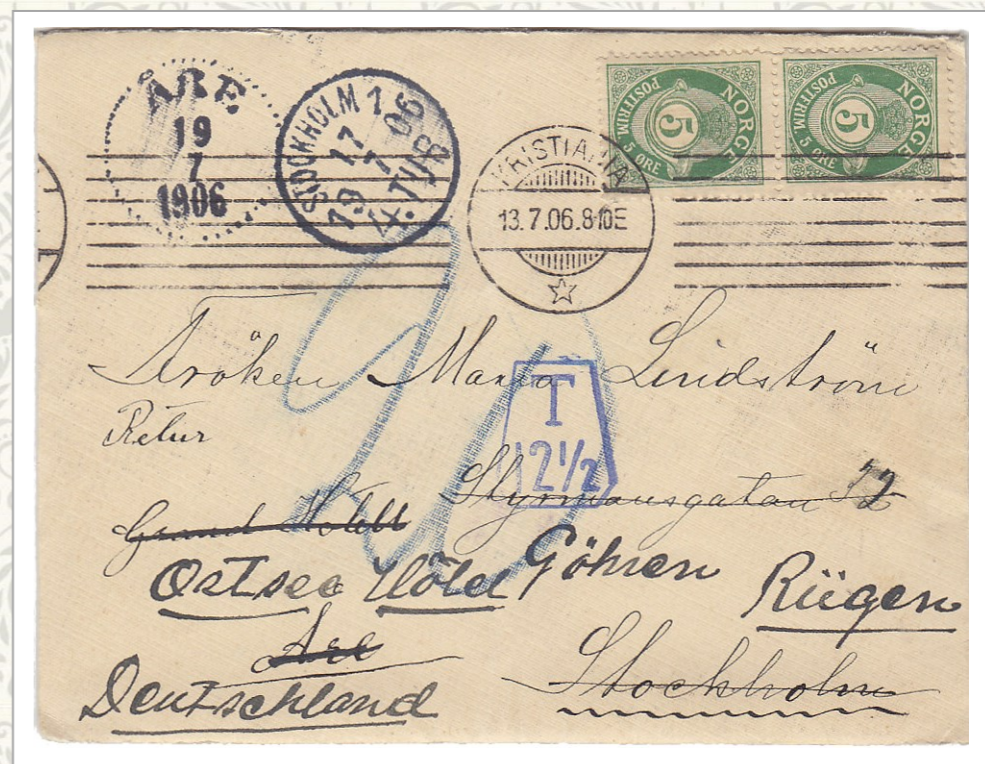
Vid eftersändning till Tyskland blev brevet underfrankerat med 10 öre. Tyska posten har **av misstag** tagit ut dubbelt felande porto, 20 pfennig, i lösen. Det rätta hade varit enkelt felande porto, eftersom brevet var korrekt frankerat för den ursprungliga destinationen.

● Ankommande hotellpost

Brevkort från Uddevalla bad 1909 till Turisthemmet, Anna Berglund, Leksand. Turisthemmet "Tre Kullor" i Leksand startades detta år av systerarna Anna, Britta och Elin Berglund. (5 öre inrikes brevkortsporto)

Troligen även avgående hotellpost – på kortets bildsida, med motiv från Gustafsbergs badort, har avsändaren markerat **Här bo vi.**

Brunnsorter och kuranstalter

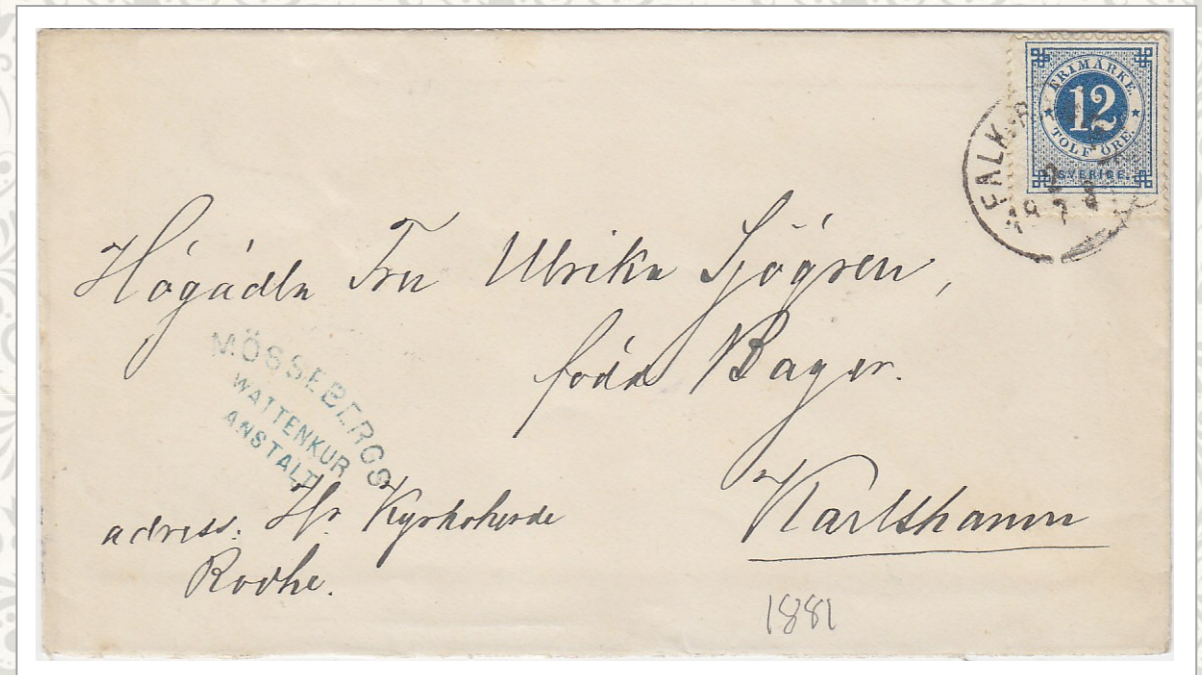

● Ankommande hotellpost

Brev från Enköping till en brunnsgäst på Sättra brunn 1840
Troligen befordrades brevet från postkontoret i Sala till Sättra
brunn med kurortens lösväska (3 skilling banco brevporto)
Sättra brunn grundades 1700 och erbjöd olika vattenbehandlinger.
Åren 1747–1998 drevs kurorten av Uppsala universitet.

En särskild form turism och societets-
liv utvecklades vid **brunnsorter och**
kuranstalter runt om i landet. Flera
svenska kurorter har gamla anor –
äldre än hotellverksamhet i dagens
mening. Den tidigaste försändelsen i
exponatet är brevet till vänster, till
Sättra brunn år 1840. Brevnehålet
visar att mottagaren var en brunnsgäst.

Vissa kurorter erbjöd helpension, där
gästerna förutom olika vattenkurer fick
kost och logi under vistelsen. Ibland
kunde gästerna också bo på separata
hotell och pensionat i anslutning till
kuranstalten, eller hyra villor eller rum
privat.

● Avgående post med odaterad hotellstämpel

Brev från Falköping Ranten till Karlshamn 1881 med tidig stämpel från
Mössebergs Wattenkuranstalt. Enligt en artikel av Patrik Larsson slogs
stämpeln troligen på brev som gästerna sände med kuranstaltens lösväska
till Falköping Ranten. (12 öre inrikes brevporto)

● Ankommande hotellpost

Paket från Kosta till en gäst på
badanstalten i Vrigstad 1914
(50 öre porto för paket 1–3 kg)

Provisorisk "paketetikett" i
form av stämpel och handskrivet
nummer uppe till vänster.

Kuranstalten Kneippbaden i
Norrköping var i drift 1898–1918
och tillhandahöll bad och andra
vattenbehandlinger. Anläggningen
hade eget kurhotell och restaurang,
men gästerna kunde också hitta
andra boenden, till exempel Fru
Malmströms Pensionat.

● Avgående post med odaterad hotellstämpel

Brevkort från Kneippbaden till Stockholm 1904 med stämpel
från Fru Malmströms Pensionat (5 öre inrikes brevkortporto)

Badgäster

● Ankommande post till badgäst

Adressbrev för paket från Skövde till en **Badgäst** i Östhammar 1884.

(30 öre inrikes paketporto för max ½ kg)

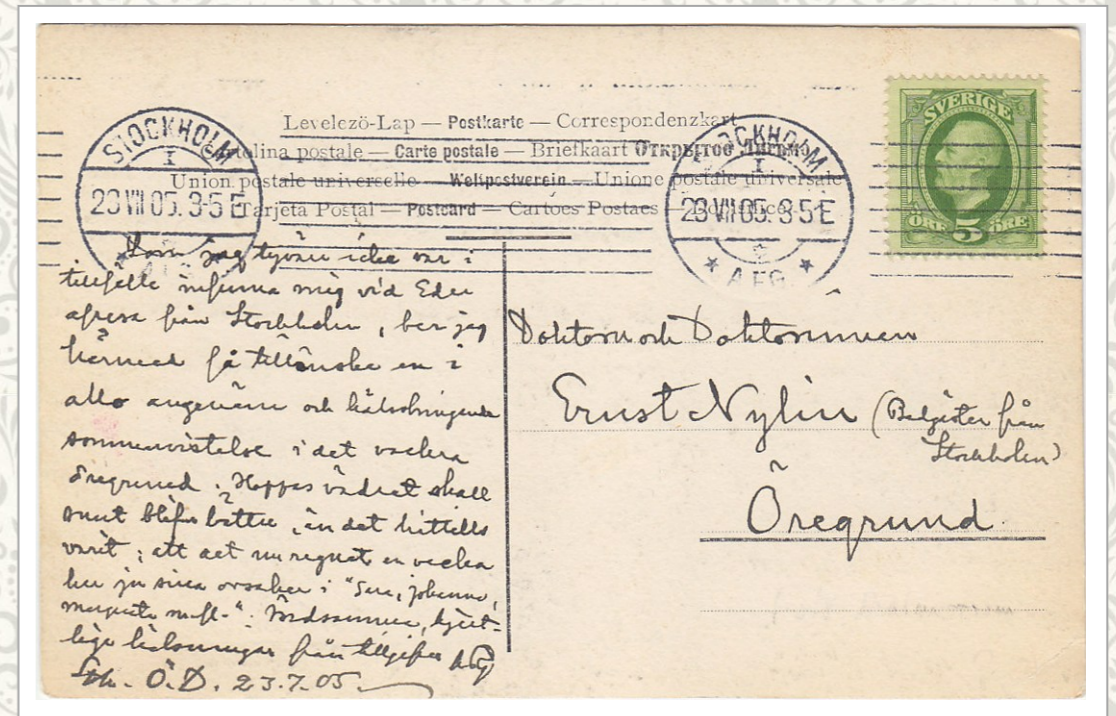
Paketet är adresserat till fru Adelaide Nauckhoff, men utkvitterat tvärs över adressbrevet av hennes make Carl Nauckhoff.

Adresskort för paket infördes 1878, men även **adressbrev** kunde användas för inrikes paket fram till 1894.

Bad- och kurortsturismen gav upphov till en speciell adressering, **Badgäst**. Adressen badgäst innebar att mottagaren inte hade någon permanent adress på orten, utan fick komma och hämta sin post på postkontoret.

Adressen "Badgäst" kan jämföras med den tidiga beteckningen "Resande" på post till personer utan fast adress i Stockholm (se blad 2 i exponatet). I båda fallen handlar det om en form av poste restande-adresser.

Badgäst-adresser är vanligast runt sekelskiftet 1900, men förekommer även tidigare.

● Ankommande post till badgäster,

med adressaternas hemort i adressen

Brevkort från Stockholm till **Badgäster**

från **Stockholm** i Öregrund 1905

(5 öre inrikes brevkortsporto)

● Ankommande post till badgäst

Trycksak från Mjölby till Norrköping 1907, eftersänd till **Badgäst, Söderköping**.

Brunnslivet i Söderköping har anor sedan 1700-talet, och var inriktat på kallvattenkurer. Gästerna bodde på Brunn- och badanstalten eller hyrde rum privat.

Inrikes trycksaksporto var 4 öre. När en trycksak som delats ut till angiven adress eftersändes krävdes ett **nytt porto**. Eftersändning som anmälts till postkontoret var däremot portofri.

Resande och turister

- **Ankommande post till resande, att "afhemtas"**
Brev från PLK 290 A (Borlänge-Krylbo) till en resande i Sundsvall 1905. Eftersänt till Njurunda och Svartvik. (10 öre inrikes brevporto för en viktklass, lösenbelagt för två viktklasser med dubbelt felande porto, 20 öre)

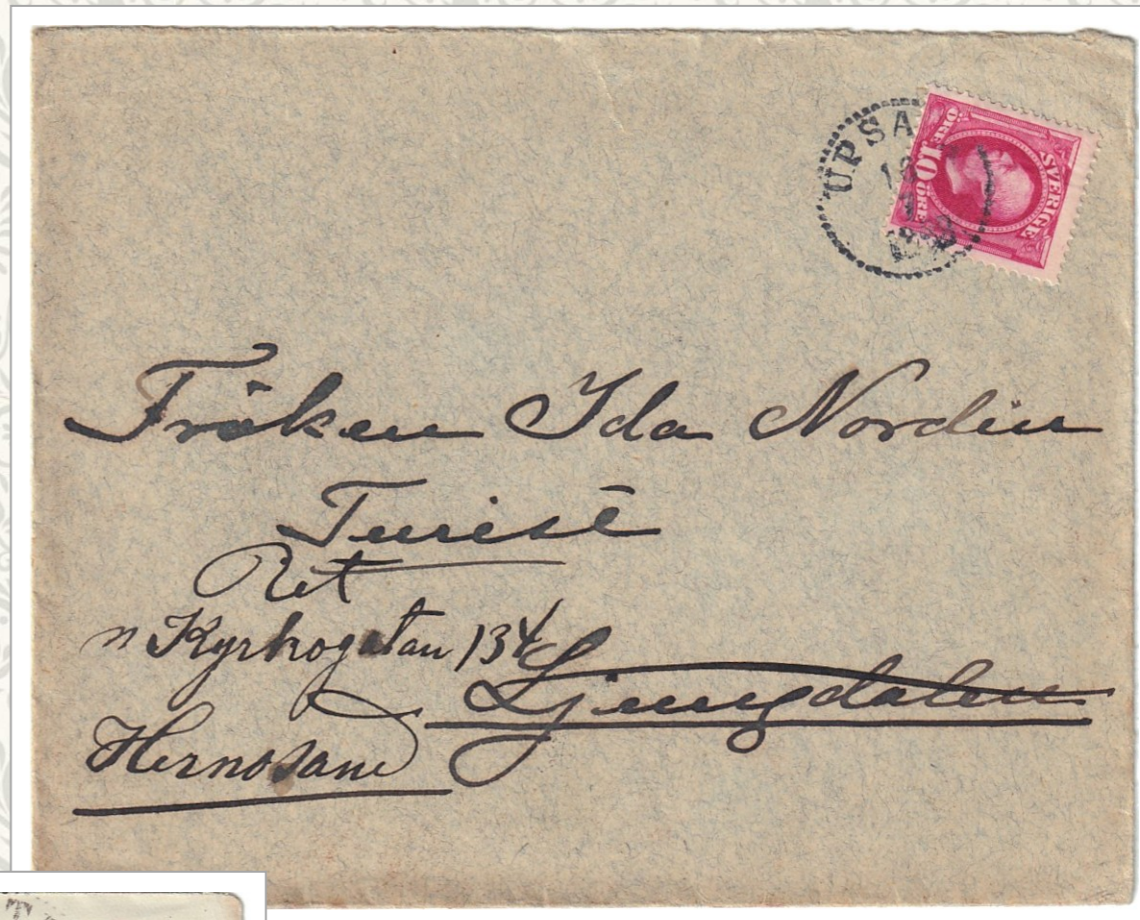

Kopia av baksidan

Förutom "Badgäst" förekommer också **Resande** och **Turist** som adress till personer utan fast post-adress på den ort där de vistades. Resande vid den tid som visas på detta blad, runt sekelskiftet 1900, betydde normalt handelsresande.

I regel innebar adressen att den resande fick hämta sin post på postkontoret. På brevet till vänster anges detta explicit.

Avsändaren av brevet nedan visste däremot att adressaten bodde på ett hotell.

- **Ankommande post till turist**
Brev från Uppsala till en turist i Ljungdalen (Härjedalen) 1898, eftersänt till Härnösand (10 öre inrikes brevporto)

På baksidan har avsändaren noterat: "Anträffas icke adressaten returneras brevet till N. Kyrkogatan 134, Hernösand." Brevet verkar ha legat 2-3 veckor på postkontoret i Ljungdalen innan det eftersändes. Det tyder på att posten väntade för att se om adressaten skulle komma och hämta ut brevet.

- **Ankommande post till resande på hotell**
Brev (frankokuvett) från Prestmon till en resande som bodde på Håkanssons Hotell i Helgum 1896 (10 öre inrikes brevporto)
Förtryckt kuvert för affärskorrespondens till en "Resande för Carl Schnell & Co. Stockholm, N."

